

ULETENCI V ŠKOLE

TIPY PRE VYUŽITIE KOMIKSU ULETENCI PRI
VZDELÁVANÍ O MIGRÁCII A UTEČENCOCH

AUTORKY:

Katarína Fajnorová
Katarína Marinová

ILUSTRÁTORKA:

Daniela Krajčová

GRAFICKÝ DIZAJN:

Monika Chaloupková

RECENZENTKY:

Zuzana Krištofičová, Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Bratislava 3
Zuzana Brišáková, Základná škola s materskou školou Jána Vojtaššáka Zákamenné
Natália Lednická, Základná škola s materskou školou J. A. Komenského v Bratislave

OBSAH

ÚVOD	1
Pre akú vekovú skupinu je komiks určený a na aké vyučovacie hodiny sa hodí?	2
O čom je táto príručka? Pár slov k obsahu a štruktúre	2
Uletenci alias utečenci vo svete a na Slovensku	3
Azylové konanie na Slovensku	4
Zhrnutie príbehov	6
Simon z Etiópie	6
Naima zo Somálska	6
Faisal z Afganistanu	8
Khadra zo Somálska	8
Mohammed zo Sýrie	10
Diskusia	10
A) Nútená migrácia	10
B) Jazyk	12
C) Kultúra	12
D) Integrácia	13
Diskusie určené pre staršie deti (posledné ročníky ZŠ a SŠ):	14
E) Status	14
F) Tolerancia verzus nenávisť	14
G) Znevýhodnenie a zraniteľnosť	15
Práca s jednotlivými príbehmi (2. stupeň ZŠ a SŠ)	16
1) SIMON	16
1A) Otázky k príbehu	16
1B) Tvorivé úlohy	16
1C) Domáce projekty	17
2) NAIMA	18
2A) Otázky k príbehu	18
2B) Tvorivé úlohy	18
2C) Domáce projekty	19
3) FAISAL	19
3A) Otázky k príbehu	19
3B) Tvorivé úlohy	20
3C) Domáce projekty	20
4) KHADRA	20
4A) Otázky k príbehu	20
4B) Tvorivé úlohy	21
4C) Domáce projekty	22

OBSAH

5) MOHAMMED	22
5A) Otázky k príbehu	22
5B) Tvorivé úlohy	23
5C) Domáce projekty	24
Tvorivé úlohy pre menšie deti (1. stupeň ZŠ; 3. - 4. ročník)	24
Simon	24
Naima	26
Faisal	27
Khadra	28
Mohammed	29
ZÁVER	30
PRÍLOHA	31
Definície základných pojmov	31
Ďalšie zdroje	36
Odkazy na videá	36

ÚVOD

Komiksy majú natoľko pútavú formu, že sa dajú prečítať na jeden dúšok. Aj Uletenci sú grafický román s napínavými príbehmi, ktoré fantáziu detského čitateľa prenású do vzdialených krajín a zoznámia ho s ľuďmi s nezvyčajným osudom. Život každého utečenca je natoľko pretkaný zlomovými a hraničnými situáciami, že by sa o ňom dala napísať dobrá kniha. Jej šťastný koniec by mohol byť práve v nájdení pokojného života na Slovensku.

Z našich profesijných skúseností však vieme, že životný príbeh utečencov je aj na Slovensku plný ťažkostí a každodenných súbojov, ktoré ich vystavujú pocitom osamelosti a bezradnosti. Prežívajú odlišné problémy ako tie, s ktorými sa stretávali doma a zároveň sú vystavení komplikáciám, ktoré Slováci a Slovenky nepoznajú. Naše príbehy preto nekončia príchodom na Slovensko, ale ukazujú, ako cesta pri hľadaní bezpečia a domova pokračuje u nás.

Príbehy v tejto knižke sú pomerne komplexné, dotýkajú sa minulosti aj súčasnosti, skúseností zo zahraničia aj zo Slovenska a každý z nich odlišným spôsobom načrtáva tému hľadania domova. Preto si myslíme, že aj keď sa dajú prečítať "jedným dychom", bola by škoda nepracovať s nimi hlbšie a neodkrývať vrstvy, ktoré sa za nimi skrývajú. Nazdávame sa, že pomalším a metodickejším čítaním by mohli deti lepšie porozumieť ľudskej skúsenosti, ktorá je spojená s témou migrácie a ozrejmiť si niektoré dôležité pojmy.

Konkrétne, porozumieť tomu, čo núti ľudí z tretích krajín k odchodu zo svojej domoviny, a aké straty a traumy tento krok neraz sprevádzajú. Na druhej strane, naši hrdinovia ukazujú, že minulosť, hoci poznačená negatívnymi javmi, nie je len traumou, ale vždy aj zásobou pekných a hodnotných zážitkov.

Deti si tiež môžu uvedomiť, aké dôvody sa skrývajú za niektorými zvláštnosťami, ktorým by ináč nemuseli rozumieť. Napr. prečo dospelý Faisal navštevuje ešte len základnú školu, prečo sa Khadra obáva cestovať v hromadnej doprave, a prečo Ibrahim neje bravčové mäso? Naši hrdinovia im pomôžu pochopiť široké pojmy ako sú integrácia a tolerancia a zároveň ukázať, že prvý úsudok o druhých nemusí byť vždy správny.

Komiks v neposlednej rade umožňuje načrieť do problematiky nútenej migrácie a oboznamuje deti s pojmami, ktoré sú s ňou spojené. Tieto pojmy nie sú len abstraktnými teóriami, ale odrážajú realitu, ktorej musia čeliť mnohí ľudia.

Životné príbehy tých, ktorí museli opustiť domov sú dôležité. Môžeme z nich načerpať poznatky a hlbšie poučenie o svete okolo nás, ktorý nekončí za hranicami našej krajiny. Zamyslieť sa nad tým, ako z neho spraviť ľudskejšie a mierumilovnejšie miesto. Vy, učitelia a učiteľky, tento svet každý deň odkrývate a sprostredkovávate deťom. Touto publikáciou by sme Vám pri tom radi trochu pomohli a prácu Vám uľahčili. Súčasne vieme, že Vám ju sťažujeme. Uvedomujeme si, že načrieť do problematiky nútenej migrácie a diskutovať o nej s deťmi nie je vôbec jednoduché. Sme Vám nesmierne vďačné, že sa do toho púšťate.

V úvode by sme sa chceli veľmi pekne poďakovať aj recenzentkám, ktoré si príručku prečítali a zaslali nám cenné odporúčania a pripomienky, ktoré nám ju pomohli sfinalizovať. Ďakujeme Zuzane Krištofičovej, metodičke školských koordinátorov/iek vo výchove a vzdelávaní CPPPaP Bratislava 3, Zuzane Brišákovej, učiteľke na ZŠ s MŠ J. Vojtaššáka v Zákamennom, a Natálii Lednickej, školskej psychologičke na ZŠ s MŠ J. A. Komenského v Bratislave.

PRE AKÚ VEKOVÚ SKUPINU JE KOMIKS URČENÝ A NA AKÉ VYUČOVACIE HODINY SA HODÍ?

Komiks je určený najmä pre čitateľov vo veku od 10 do 15 rokov, teda pre žiakov a žiačky druhého stupňa základných škôl. Pri písaní príbehov sme mysleli predovšetkým na deti v tejto vekovej kategórii, a skúsenosť z workshopov, ktoré sme na školách viedli, a na ktorých sme s komiksom pracovali, nám potvrdila, že deti tejto vekovej kategórie im rozumejú.

Domnievame sa, že niektoré príbehy sú určené aj pre starších žiakov/čky. Hrdinovia Khadra a Mohammed hovoria o dramatických udalostiach, ktoré prežili pred príchodom na Slovensko a používajú jazyk mladších dospelých. Myslíme si preto, že majú potenciál osloviť aj študentov strednej školy. Rovnako diskusie navrhnuté v tejto príručke a niektoré úlohy a domáce projekty sú vhodné aj pre stredoškolákov a stredoškoláčky.

Čiastočne sú príbehy vhodné aj pre žiakov a žiačky prvého stupňa ZŠ. Hlavné postavy Naima, Faisal a Simon spomínajú na udalosti, ktoré prežili ešte ako menšie deti. Preto by zvolením vhodných aktivít a prispôbením diskusie mohli byť zaujímavé aj pre túto vekovú kategóriu. V poslednej časti príručky ponúkame naše tipy na tvorivé úlohy pre menšie deti (1. stupeň ZŠ, 3. a 4. ročník).

Komiks sa dotýka spoločenských a politických tém, preto je vhodné pracovať s ním na hodinách občianskej výchovy. Okrem toho obsahuje informácie o kultúrach iných krajín a predstavuje hodnotové témy, čiže sa nám zdá použiteľný aj na hodinách etiky a náboženstva. V neposlednom rade obsahuje množstvo faktov z histórie a geografie, teoreticky nájde preto využitie aj na hodinách dejepisu a geografie.

Príbehy, s ktorými sa žiaci v našej knižke stretnú, sú autentické. Len niektoré marginálne časti a vedľajšie postavy vychádzajú z fantázie autoriek.

O ČOM JE TÁTO PRÍRUČKA? PÁR SLOV K OBSAHU A ŠTRUKTÚRE

Príručka **“Uletenci v škole”** má tri časti.

Prvá časť je orientovaná skôr teoreticky. Kapitola **“Uletenci alias utečenci”** rámcuje problematiku nútenej migrácie v celosvetovom meradle a zároveň vysvetľuje, čím si prechádzajú žiadatelia o azyl na Slovensku. Nasleduje zhrnutie jednotlivých príbehov s vymenovaním ťažiskových tém.

Druhá časť predstavuje sedem námetov na diskusiu so žiakmi. Cieľom tejto aktivity je samotný dialóg, výmena názorov bez určenia správnej odpovede. Pri každom z uvedených bodov však môžete využiť a vysvetľovať pojmy, ktorých definície nájdete v prílohe príručky, a umožniť tak žiakom/čkám načrieť aj do teórie nútenej migrácie. Jednotlivé diskusné body sú navrhnuté tak, aby sa hodili ku všetkým príbehom, t.j. nezáleží na tom, ktorý príbeh ste so žiakmi/čkami čítali, využitie nájdete pri každom z nich.

Tretiu, praktickú časť publikácie možno využiť priamo so žiakmi na hodine ako kratšie či dlhšie samostatné cvičenia. Ide o otázky a tvorivé úlohy, napasované na mieru jednotlivým komiksovým príbehom. Táto časť obsahuje aj tipy na domáce projekty, ktoré vyžadujú viac času a zdajú sa nám vhodné skôr ako práca na doma. Tretia časť je ukončená nápadmi na tvorivé aktivity s menšími deťmi.

ULETENCI ALIAS UTEČENCI vo svete a na Slovensku

Názov komiksu je slovná hračka. Nejde pritom len o podobnosť slov, ale aj o skryté významy - “uletieť” z hniezda, z náručia rodiny, toho, čo poznáme. Naši hrdinovia a hrdinky hľadajú bezpečie a veľa pritom riskujú, pretože pri úteku často nevedia kde “pristanú”. Rovnako ako šarkany vo Faisalovom príbehu, aj oni po pretrhnutí “pupočnej” šnúry - väzby s domovom, zmätene až bezcieľne lietajú po oblohe. Navyše, v angličtine sa pre útek pred nebezpečenstvom často používa výraz “flight”, čo v preklade do slovenčiny znamená “let” alebo “letieť”.

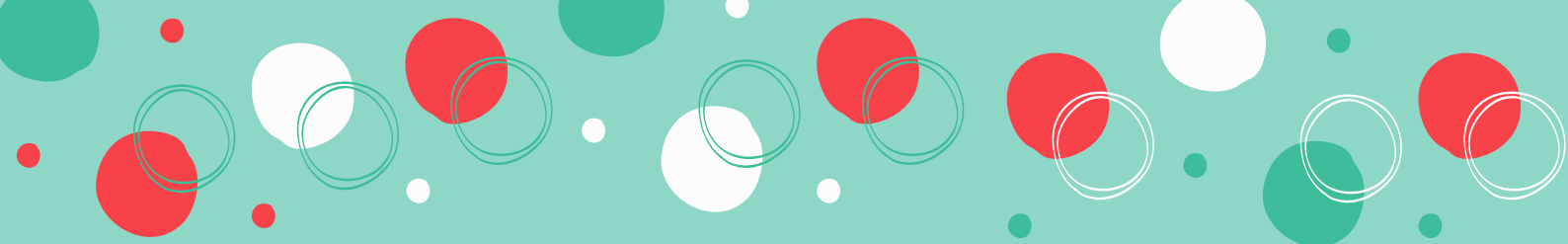
Ročne takto “vyletia” z krajín, v ktorých prebieha vojna, ozbrojený konflikt, vážne bezprávie v podobe útokov na bezbranných civilistov, prenasledovanie, závažná diskriminácia a rozsiahle porušovanie základných ľudských práv, desaťtisíce ľudí. Niektorí využijú tzv. “internal flight alternative”, teda možnosť vnútroštátneho presídlenia do inej časti vlastnej krajiny, ak konflikt a bezprávie neprebíha v celej krajine. Vtedy hovoríme o vnútorne vysídlených osobách. Z pohľadu medzinárodného práva hovoríme o utečencoch vtedy, keď ľudia na úteku prekročia hranice vlastnej krajiny a útočisko hľadajú v zahraničí. Prevažná väčšina utečencov sa zdržiava, či už krátkodobo alebo aj dlhodobo (po celý zvyšok života, alebo dokonca po niekoľko generácií), v krajinách tretieho sveta, susediacich s ich domovskou krajinou, kde čakajú na deň, kedy sa budú môcť vrátiť domov. Len malá časť z nich sa dostane do Európy, kde požiadajú o azyl. Azyl je pojem zavedený Európskou úniou a preto sa používa aj na Slovensku. Udelenie azylu znamená priznanie postavenia utečenca, t.j. uznanie osoby žiadajúcej o azyl (žadateľa o azyl) za utečenca. Azyl je najvyššia forma medzinárodnej ochrany. Okrem azylu v Európe, vrátane Slovenska, poznáme aj doplnkovú ochranu, ktorá sa poskytuje na dočasnú dobu tým ľuďom, ktorí síce nespĺňajú podmienky pre udelenie azylu (vyplývajúce zo Zákona o azyle, a z Dohovoru o právnom postavení utečencov), avšak domov sa vrátiť nemôžu z dôvodu reálnej hrozby vážneho bezprávia (viac viď nižšie v definíciách pojmov azylu a doplnkovej ochrany).

Svetovou organizáciou, ktorá pomáha utečencom, je Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (ďalej len “UNHCR”). Podľa štatistických údajov UNHCR bolo na konci roka 2019 vo svete 79,5 milióna osôb nútené vysídlených v dôsledku prenasledovania, konfliktov, násilia, porušovania ľudských práv a vážne narušeného verejného poriadku. Z toho 45,7 milióna je vnútorne vysídlených osôb, 26 miliónov je tých, ktorým už bol priznaný status utečenca, 4,2 milióna sú žiadatelia o azyl, a 3,6 milióna sú Venezuelčania vysídlení v zahraničí. 68% nútené vysídlených osôb pochádza z týchto piatich krajín: Sýrska arabská republika (6,6 milióna), Venezuela (3,7 mil.), Afganistan (2,7 mil.), Južný Sudán (2,2 mil.), a Mjanmarsko (1,1 mil.). V rozvojových krajinách žije 85% celosvetovej populácie utečencov a vysídlených Venezuelčanov, pričom najmenej rozvinuté krajiny sveta poskytujú útočisko až 27%. Krajiny, v ktorých žije najväčší počet utečencov (až 39% z celkového počtu) sú: Turecko (3,6 mil.), Kolumbia (1,8 mil. vrátane vysídlených Venezuelčanov), Pakistan (1,4 mil.), Uganda (1,4 mil.), a Nemecko (1,1 mil.). 30 až 34 miliónov nútené vysídlených osôb (teda 38 - 43%) sú deti.[1]

Hrdinky a hrdinovia komiksových príbehov pochádzajú z nasledovných krajín: Naima a Khadra prišli zo Somálska, Simon z Etiópie, Faisal z Afganistanu a Mohammed zo Sýrie. Na Slovensku získali buď azyl (Naima, Khadra a Mohammed), doplnkovú ochranu (Faisal), alebo trvalý pobyt z dôvodov hodných osobitného zreteľa[2] (Simon). Ich práva, ako aj povinnosti, ktoré na Slovensku majú, sa odvíjajú od ich právneho statusu.

[1] UNHCR Refugee Statistics: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (aktualizované: 18.6.2020)

[2] Nejde o medzinárodnú ochranu, ale o špeciálny typ pobytu z akýchsi humanitárnych dôvodov, ktorý môže v opodstatnených prípadoch udeliť cudzinecká polícia.

To vidíme aj v príbehu o Faisalovi, ktorý v azylovom konaní nezískal azyl, ale iba dočasnú doplnkovú ochranu. Faisal má preto stále obavy z možného nepredĺženia tejto ochrany a návratu do Afganistanu, a tiež musí pravidelne, každé dva roky žiadať o jej predĺženie a potom s napätím očakáva rozhodnutie Migračného úradu.

Naima, Khadra, Faisal a Mohammed, rovnako ako stovky ďalších žiadateľov o azyl na Slovensku,[3] absolvovali, pred tým ako im bola medzinárodná ochrana poskytnutá, štandardné azylové konanie, ktoré vedie Migračný úrad Ministerstva vnútra SR. Cudzinec, ktorý na príslušnom útvare Policajného zboru vyhlási, že žiada Slovenskú republiku o poskytnutie medzinárodnej ochrany, sa nachádza v postavení žiadateľa o azyl a nemôže územie SR opustiť, inak bude jeho azylové konanie zastavené.

Azylové konanie na Slovensku

Počas azylového konania sa žiadateľovi o azyl poskytuje ubytovanie a strava v tzv. táboroch.[4] Na Slovensku máme tri takéto tábory: Záchytný tábor v Humennom (týmto táborom musia prejsť všetci žiadatelia o azyl, absolvujú vstupné lekárske prehliadky a v prípade, že netrpia žiadnym prenosným infekčným ochorením sú premiestnení do jedného z pobytových táborov); Pobytový tábor v Opatovskej Novej Vsi (určený pre rodiny s deťmi, ženy a zraniteľné osoby); a Pobytový tábor v Rohovciach (určený pre dospelých mužov). Azylové konanie trvá 6 mesiacov, avšak môže trvať, a v praxi často aj trvá oveľa dlhšie, ak ochrana Migračným úradom poskytnutá nie je a žiadateľ/ka sa odvolá (podá správnu žalobu) na súd.[5] Môže nastať aj situácia, že Migračný úrad poskytne konkrétnej osobe iba doplnkovú ochranu, avšak žiadateľ/ka o azyl verí, že by mal/a získať azyl. Vtedy je možné byť v postavení držiteľa doplnkovej ochrany, a zároveň sa odvolať na súd a žiadať o preskúmanie rozhodnutia o neudelení azylu. Toto bol aj prípad Mohammeda, ktorý najskôr získal doplnkovú ochranu, z dôvodu vážneho bezprávia - vojny v Sýrii, avšak následne, po dvoch úspechoch na Najvyššom súde SR, mu Migračný úrad udelil azyl, z dôvodu prenasledovania (definíciu prenasledovania viď v prílohe). Mohammed na udelenie azylu čakal takmer 3 roky.

Azyl pre utečencov znamená získanie trvalého pobytu na neobmedzený čas na Slovensku a možnosť po štyroch rokoch takéhoto pobytu žiadať o slovenské štátne občianstvo. Doplnková ochrana znamená získanie prechodného pobytu, najskôr na obdobie jedného roka, s možnosťou opakovaného predĺženia vždy o dva roky.[6] Po získaní medzinárodnej ochrany začína pre utečencov proces ich integrácie do našej spoločnosti. S tým sa spája naučenie sa slovenského jazyka, spoznanie našej kultúry, uznanie vzdelania z krajiny pôvodu (ak je to možné) alebo získanie vzdelania na Slovensku, nájdenie zamestnania, bývania, a hlavne vytvorenie nových citových a sociálnych väzieb. Teda nájdenie si svojho miesta v novej domovine. O tom, aké rôzne zážitky sa s týmto integračným procesom spájajú, si môžu žiaci a žiačky, študenti a študentky, prečítať priamo v komiksových príbehoch, a následne na hodinách o tom diskutovať (viď časť Diskusie).

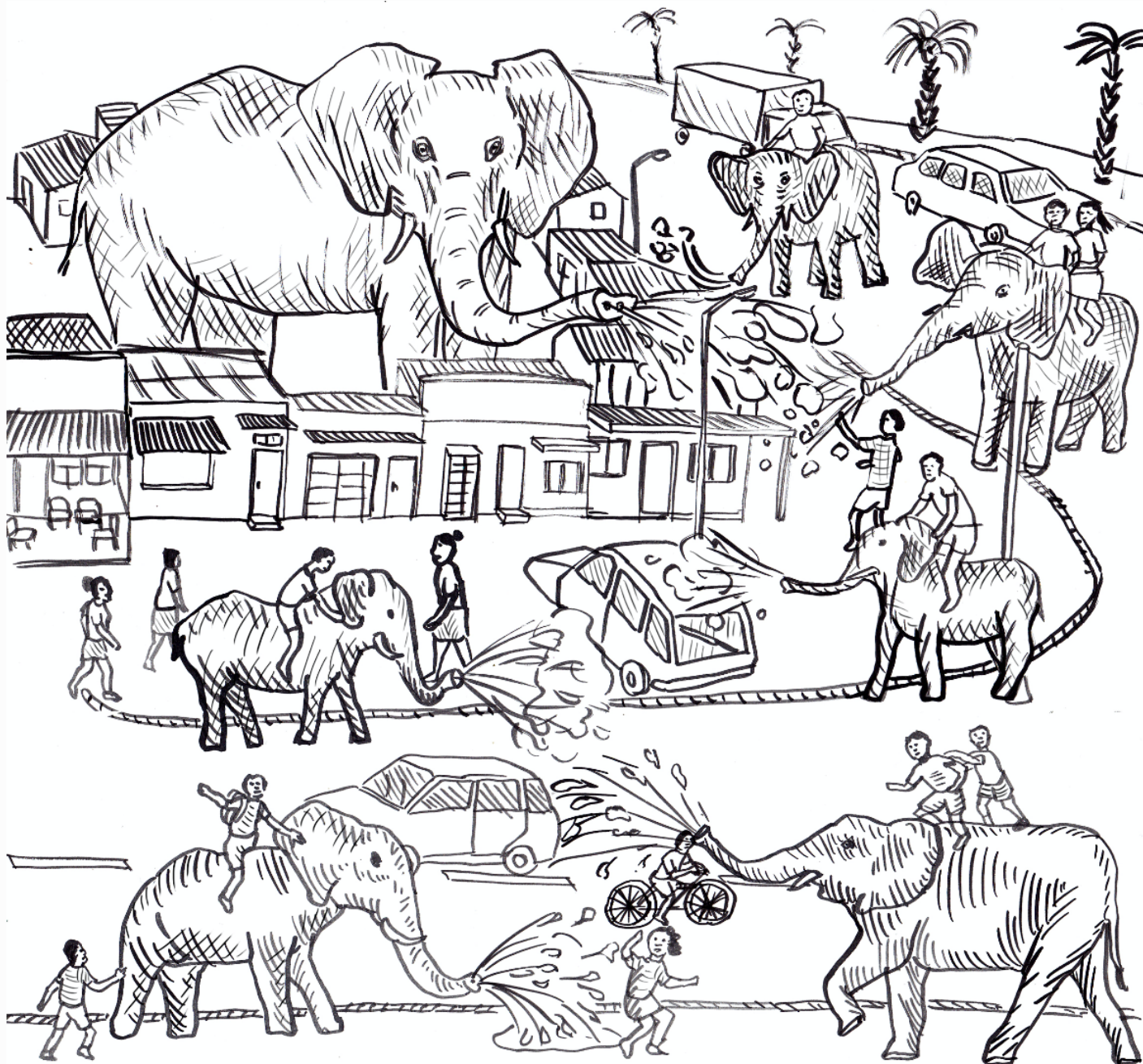
[3] Počet žiadateľov o azyl, rovnako ako aj azylantov a cudzincov s doplnkovou ochranou, je na Slovensku, v porovnaní s ich počtami v mnohých iných krajinách Európy, pomerne nízky. Pravidelne aktualizované štatistické údaje nájdete na stránke Migračného úradu Ministerstva vnútra SR: <http://www.minv.sk/?statistiky-20>. Vyplýva z nich, že od vzniku SR, teda od roku 1993 do októbra 2020 podalo na Slovensku žiadosť o azyl celkovo 59 244 ľudí, z toho azyl/ štátut utečenca bol za celé uvedené obdobie udelený 873 osobám, a doplnková ochrana, ktorá sa poskytuje od roku 2007, bola poskytnutá 781 ľuďom. Najviac ľudí žiadalo v SR o azyl v rokoch 2001 až 2004. Od vstupu SR do EÚ sa počet podaných žiadostí o azyl podstatne znížil. V posledných piatich rokoch podalo na území SR žiadosť o azyl veľmi málo ľudí - 2016: 146, 2017: 166, 2018: 178, 2019: 232, 2020 (do októbra 2020): 201

[4] V podmienkach SR ide o riadne ubytovacie zariadenia, nie o stanové tábory.

[5] Z dlhoročných skúseností Ligy za ľudské práva so zastupovaním žiadateľov o azyl vyplýva, že azylové konanie ľudí, ktorým je v konečnom dôsledku na Slovensku azyl udelený, trvá aj niekoľko rokov; rekordná dĺžka azylového konania žiadateľa o azyl (z Iránu), bývalého klienta Ligy za ľudské práva, bola 9 rokov, kedy až po viacerých víťazstvách na súde Migračný úrad žiadateľovi azyl udelil

[6] Po piatich rokoch nepretržitého prechodného pobytu môže cudzinec s doplnkovou ochranou požiadať cudzineckú políciu o udelenie dlhodobého pobytu (ide o formu trvalého pobytu). Cudzinec preukazuje svoj pobyt na území SR dokladom o pobyte. Okrem dokladu o pobyte majú utečenci/ azylanti právo získať cestovný doklad cudzinca, ktorý sa vydáva v súlade s Dohovorom OSN o právnom postavení utečencov (z roku 1951); a cudzinci s doplnkovou ochranou, ktorí nemajú vlastný pas, majú právo získať cudzinecký pas podľa zákona o pobyte cudzincov.

Ako vyplýva zo všetkých komiksových príbehov, v procese integrácie je veľmi dôležitá podpora rodiny, kamarátov a blízkeho okolia. Niektorí utečenci majú to šťastie, že sa im podarí prísť na Slovensko spoločne so svojou rodinou - to je aj prípad Naimy. Veľkým a smutným problémom utečenectva je však práve obrovská roztrieštenosť rodín. Človek - uletenec - buď už uteká sám/ sama z krajiny pôvodu (napr. Faisal, alebo Khadra, ktorá cestou porodila syna), alebo sa mnohé rodiny rozdelia (resp. ich rozdelia prevádzkači) cestou do Európy a v konečnom dôsledku pristanú - ukončia svoj "let" - v rôznych krajinách (viď mapu zobrazujúcu, kde všade sa nachádzajú členovia Mohammedovej rodiny a jeho kamaráti, na poslednej strane komiksu). Zlúčenie rodiny je pre utečencov veľmi dôležitý, avšak, vo väčšine prípadov, extrémne náročný proces, ktorý sa niektorým podarí a iným nie (napr. Khadrin syn, ktorý má dnes už 8 rokov, nikdy nevidel svojho otca, iba online či na fotografii).

Ilustrácia zo Simonovho príbehu v komikse Uletenci

ZHRNUTIE PRÍBEHOV

Nasledujúca stať obsahuje stručné zhrnutia jednotlivých príbehov. Tieto zhrnutia, ako aj náčrt hlavných tém má Vám, učiteľom, umožniť rýchlejší výber vhodného príbehu pre danú vyučovaciu hodinu.

Simon z Etiópie

(str. 8 komiksu)

Kľúčové slová: domov, bezdomovectvo, zraniteľnosť, znevýhodnenie, kultúrne rozdiely, dobrovoľníctvo

Príbeh o Simonovi z Etiópie je o mladom mužovi, ktorý kvôli viacerým, najmä zdravotným dôvodom, žije v ubytovni pre bezdomovcov „Resoty“ (Resocializačná komunita Antona Srholca). Spolu so svojim priateľom Ibrahimom z Maroka tu nachádzajú pomoc a riešenie svojej situácie, zároveň sú však obaja pomocou pre personál ubytovne. Zatiaľ čo Ibrahim je zodpovedný za technické práce v budove, Simon sa uplatní v kuchyni. Jeho plánom je stať sa kuchárom. Okrem toho má rád zvieratá a chodieval vypomáhať ako dobrovoľník do útulku pre psov. Obaja nachádzajú priateľstvo a záštitu v pánovi Srholcovi.

Príbeh obsahuje časti, ktoré zachytávajú život v ubytovni pre ľudí bez domova. Približuje kultúrne rozdiely medzi etiópskou a slovenskou spoločnosťou, rozdiely medzi moslimskou a slovenskou kultúrou (spôsob stravovania, úcta k starším), ukazuje, ako aj na tomto mieste utečenci prispievajú k spoločnému dobru. (pozn. pán Ibrahim v r. 2013 získal ocenenie „Srdce na dlani“ v kategórii Zahraničný dobrovoľník na Slovensku) Druhá časť príbehu sa odohráva v Etiópii a vychádza zo spomienok Simona.

Hlavné témy:

Deti majú možnosť diskutovať témy ako je dobrovoľníctvo, stravovacie zvyky v rôznych krajinách, čo je to jazyková bariéra, čo znamená byť človekom bez domova. Námetom je domov ako taký, domov, ktorý potrebujú Slováci (ako strechu nad hlavou, rodinu), domov, ktorý potrebujú utečenci (ako bezpečnú krajinu), domov, ktorý potrebujú aj zvieratá.

Staršie deti, prípadne stredoškoláci, môžu diskutovať v kontexte Simonovho príbehu aj o tom, kto sú znevýhodnení či zraniteľní ľudia. Simon má súbeh viacerých znevýhodnení - zdravotné postihnutie, bezdomovectvo a postavenie utečenca. Čo pre ľudí žijúcich v našej spoločnosti znamená takéto znevýhodnenie, ako zvyšuje ich zraniteľnosť, a prečo a ako sa takýmto ľudom dá pomáhať?

Naima zo Somálska

(od str. 36 komiksu)

Kľúčové slová: zlúčenie rodiny, vzťahy, integrácia, jazyk, multikulturalizmus, kultúra a tradície

Príbeh o Naime, mladej žene zo Somálska, sa odohráva v meste Trnava, kde Naima žije spoločne so svojou početnou rodinou, mamou, otcom a šiestimi bratmi. V prvej časti príbehu sa Naime sníva o jej detstve a hrách s priateľmi v rodnom meste Mogadišo. Naima sa preberie a presúvame sa v čase do jej aktuálnej reality, do Trnavy v roku 2018. V príbehu sa spomínajú jedlá či nápoje typické pre Somálsko, napr. sambusa či špeciálne pripravený čaj, ako aj tradičný somálsky náboženský sviatok - Eid Al-Adha.

Ilustrácia z Naiminho príbehu v komikse Uletenci

Dôležitou a silnou súčasťou Naiminho príbehu sú vzťahy - Naimina rodina mala šťastie v nešťastí, kedy síce museli ujsť zo Somálska, avšak mohli začať budovať nový život na Slovensku spoločne. Najskôr prišiel Naimin otec, a následne za ním prišla celá jeho rodina. Všetci získali azyl. Príbeh poukazuje aj na dôležitosť kamarátskych vzťahov a tolerancie v spoločnosti. V príbehu vystupujú tri Naimine kamarátky, ktoré sú Slovenky. Vďaka Naime nahliadnu do zvykov a chutí Somálska, a Naima prostredníctvom nich spoznáva slovenskú kultúru.

V neposlednom rade sa v časti príbehu prelína Naimin príbeh s príbehom Khadry, kedy Naima, Khadrina kamarátka, sa ocitá v úlohe kultúrnej mediátorky, a pomáha Khadre pred políciou objasniť nenávisťný útok, ktorý sa jej stal v električke.

Hlavné témy:

Zlúčenie rodiny, sila vzťahov a ich dôležitosť v živote utečencov.

Integrácia a multikulturalizmus - príbeh veľmi pekne ilustruje aj proces integrácie a dôležitosť znalosti jazyka hostovskej krajiny.

Prelínanie a spoznávanie kultúr, ich zvykov a tradícií.

Profesia kultúrnej mediátorky a význam tejto profesie pre novo prichádzajúcich utečencov, ktorí nepoznajú náš jazyk a kultúru.

Faisal z Afganistanu (od str. 68 komiksu)

Kľúčové slová: vzdelanie, jazyková bariéra, kamarátstvo, doplnková ochrana, tolerancia

Faisalova cesta na Slovensko bola nebezpečná a komplikovaná. Do Európy ho poslala babka – Faisal prišiel o oboch rodičov vo vojne – keď sa napätie stupňovalo a bolo pre neho nebezpečné zostať v Afganistane. Časť príbehu, odohrávajúca sa v Afganistane, hovorí o šťastných chvíľach s otcom pri púšťaní šarkana.

Časť odohrávajúca sa na Slovensku hovorí o Faisalových plánoch. Faisal je ambiciózny a preto sa znovu, už ako dospelý mladý muž, púšťa diaľkovou formou do štúdia na základnej škole, okrem toho pracuje a chodí na kurz nemčiny. Je veľmi priateľský a spoločenský. Príbeh zachytáva Faisalovu povahu a plány, ale aj prekážky a neistotu, ktorej ho vystavuje status doplnkovej ochrany.

Okrem toho hovorí o dôvodoch, pre ktoré Faisal nemohol dokončiť základnú školu a približuje život detí v Afganistane počas vojny.

Hlavné témy:

Škola nie je samozrejmosť. Vo svete žije veľa detí,[7] ktoré nemôžu z rôznych dôvodov chodiť ani len na základnú školu. Ešte viac detí nemá možnosť vyštudovať strednú školu.[8]

Kultúrne aspekty života v Afganistane, vzťah rodičov a detí, trávenie voľného času.

Jazyková bariéra pri štúdiu na základnej škole. Pre cudzincov je štúdiom veľmi náročné, keď musia spĺňať rovnaké požiadavky ako slovenské deti.

Status utečenca verzus doplnková ochrana. Príbeh vysvetľuje, prečo je získanie azylu dôležité pre pocit bezpečia a pre plánovanie budúcnosti v novej krajine.

Khadra zo Somálska (ods str. 104 komiksu)

Kľúčové slová: dôvody odchodu, migračné trasy, inakosť, nenávisťný útok, islamofóbia, odvaha

Khadrin príbeh je plne autentickým rozprávaním mladej utečenky, ktorá spomína na svoje detstvo a mladosť v Somálsku, príčiny úteku z domovskej krajiny, cestu zo Somálska cez Rusko a Ukrajinu až na Slovensko, a svoj život v Bratislave. Khadra, na rozdiel od svojej krajanky Naimy, nemala také šťastie, a na Slovensku sa ocitla sama, bez podpory rodiny a manžela. Ocítá sa pritom aj v pozícii osamelej matky s dieťaťom, kedy utiekla z rodného Somálska ako tehotná, porodila cestou, v útvare policajného zaistenia na Ukrajine, a na Slovensko prišla v roku 2013 s jednoročným synom. V kontraste s príbehom Naimy, ktorý ilustruje úspešný prípad zlúčenia rodiny, Khadre sa nepodarilo do dnešného dňa zlúčiť s jej manželom. Hamza, Khadrin syn, dnes už 8-ročný, dodnes nevidel svojho otca, iba na fotografii alebo online v mobile či v počítači.

Khadrin príbeh tiež ilustruje postavenie moslimskej ženy inej farby pleti, ktorá si z náboženských dôvodov prekrýva vlasy šatkou, a to, aké emócie to niekedy vyvoláva v slovenskej spoločnosti.

[7] Podľa štatistiky UNICEF v roku 2018 až 59 miliónov detí nenavštevovalo základnú školu -

zdroj: <https://data.unicef.org/topic/education/primary-education/>

[8] Podľa štatistiky UNICEF v roku 2018 až 138 miliónov detí nenavštevovalo vyššiu strednú školu (maturita) -

zdroj: <https://data.unicef.org/topic/education/secondary-education/>

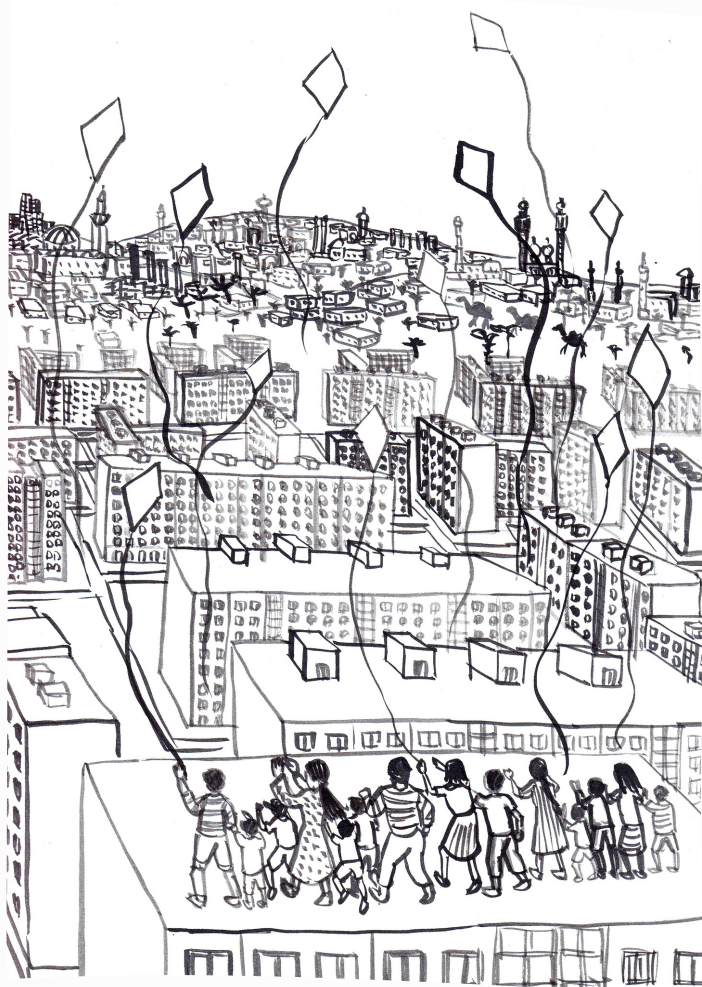
Khadrin príbeh je tiež príbehom odvahy. Khadra čelila na Slovensku už 11-tim nenávisným útokom. Jeden z týchto útokov je v komikse popísaný (v rámci Naiminho príbehu). Len málo utečencov naberie odvalu, aby o týchto útokoch, či už verbálnych alebo fyzických, ktoré sa im na Slovensku dejú, verejne rozprávali, a aby vôbec požiadali štátne orgány o pomoc. Khadra však túto odvahu našla, na polícii podala niekoľko trestných oznámení, a o útokoch porozprávala aj médiám. Za svoju statočnosť získala v roku 2016 ocenenie Biela vrana.

Hlavné témy:

Dôvody odchodu a migračné trasy - príbeh autenticky a otvorene hovorí o príčinách Khadrinho úteku zo Somálska, a tiež zachytáva jej strastiplnú cestu cez Ukrajinu a Rusko až do Bratislavy.

Tolerancia verzus nenávisť, Islamofóbia - v kontexte nenávisných útokov, ktoré sa na Slovensku Khadre stali.

Odvaha - Khadra vo svojej situácii, utečanky, Moslimky, ženy inej farby pleti a osamelej matky, je hlavne symbolom statočnosti a odvahy, za čo aj získala významné ocenenie.

Ilustrácia z Faisalovho príbehu v komikse Uletenci

Mohammed zo Sýrie

(ods str. 128 komiksu)

Kľúčové slová: azyl, prenasledovanie, dôvody odchodu, strata domova, priateľstvo, revolúcia

Príbeh o Mohammedovi zachytáva jeho zážitky zo strednej školy v uvoľnenej a veselej spoločnosti dobrých priateľov. V tomto období sa už v Sýrii schyľuje k občianskej vojne a v uliciach sú nepokoje. Keď sa Mohammed stane vysokoškolákom, musí zo Sýrie odísť. Nasleduje tak svojich bratov a opúšťa svoju matku, ktorá zostáva v Aleppe.

Pre Mohammeda sú okrem rodiny - matky a troch bratov, kľúčoví priatelia, ktorí mu aj po príchode na Slovensko veľmi chýbajú. Príbeh hovorí o rozdelení blízkych, aj o možnostiach komunikácie, ktoré v súčasnosti poskytujú moderné technológie - o ich výhodách aj nedostatkoch. Môžeme ho interpretovať aj ako príbeh človeka, ktorý si vďaka svojim schopnostiam relatívne rýchlo nájde na Slovensku profesijné uplatnenie, ale to mu nenahrádza domov, s ktorým sa snaží ostať v spojení.

Hlavné témy:

Revolúcia v Sýrii a následná občianska vojna. Nedávne udalosti, ktoré súvisia s vládou Baššára al-Asada a odvahou Sýrčanov pokúšajúcich sa o zmenu režimu.

Kultúrne rozdiely - príbeh zachytáva rozdielne zvyky a mravy pri nadväzovaní známostí a hľadaní partnera. Približuje tradičný spôsob hľadania ženíchov a neviest v Sýrii.

Strata domova - rozpad priateľských a rodinných vzťahov a ich opätovné spájanie prostredníctvom internetu.

DISKUSIA

V nasledujúcej časti prinášame návrhy na diskusiu so žiakmi/čkami. Jednotlivé diskusné témy sme rozdelili do siedmich okruhov a priradili im názvy.[9] Pokiaľ chcete objasniť teoretické pozadie migrácie, odporúčame Vám pozrieť si bližšie definície kľúčových pojmov, ktoré možno do diskusie prirodzene začleniť. Nájdete ich v prílohe.

Väčšina diskusií obsahuje odkaz na video, ktoré môžete žiakom/čkám premietnuť. Ide o výpovede komiksových hrdinov/iek, cez ktoré ich môžu žiaci/čky lepšie spoznať. Videá sú zároveň priradené k diskusným témam tak, aby sa ich priamo týkali a napomohli diskusii v triede.

A. Nútená migrácia

Každý človek má svoju hlbšiu minulosť a očakávania do budúcnosti. Život utečencov sa skladá z viacerých odlišných dielikov, ktoré predstavujú život v krajine pôvodu a v novej domovine. Neraz býva ťažké ich pospájať - vyrovnáť sa so spomienkami na minulosť a začať nový život v cudzine. Ale je dobré, ak postupne do seba začnú zapadať a vytvárať zmysluplný celok.

[9] Diskutovať môžeme s triedou ako s celou skupinou na všetkých sedem oblastí alebo si môžeme vybrať len tie, v ktorých sa cítíme isto. Taktiež môžeme triedu rozdeliť na sedem menších skupín, každej zadať jednu oblasť, ktorej sa vymedzený časový úsek budú venovať a spoločne diskutovať. Následne svoju oblasť predstavia celej triede a až potom prichádza k doplňujúcej diskusii. Či budeme na hodine diskutovať iba jednu tému, viacero tém alebo všetky záleží na cieľoch hodiny, ktoré si stanovíme, a na časovej dotácii, ktorú na diskusiu máme k dispozícii. Taktiež je možné nastaviť hodinu tak, že budeme kombinovať diskusiu s tvorivými úlohami (viď nižšie). Nastavenie hodiny je plne v réžii učiteľa/lky.

Akú minulosť majú jednotliví hrdinovia?
Prečo museli opustiť svoju krajinu, a naopak, čo pekné v nej zažili?
Ako vyzerala ich cesta do bezpečia?
Ako prežívajú svoj život na Slovensku? Čo im tu pomáha? Aké talenty a schopnosti tu využívajú?
Aké sú ich očakávania do budúcnosti?

Pojmy, ktoré môžete v diskusii využiť:

dôvody odchodu z krajiny ("push" faktory)

migrácia

utečenec

prevádzkačstvo

migračné trasy

Pre inšpiráciu si so žiakmi/čkami pozrite video, v ktorom Khadra rozpráva o svojej strastiplnej ceste do bezpečia, o jej príchode na Slovensko a o pobyte v táborech pre žiadateľov o azyl: [VIDEO - Khadra \(cesta\)](#).

Ilustrácia z Simonovho príbehu v komikse Uletenci

B. Jazyk

Jazyk je v istom zmysle naším domovom. Slová, ktoré používame sú zrkadlom skúseností a tradícií našich predkov, ale aj našich vlastných. Novú krajinu môžeme naozaj nazvať naším domovom len vtedy, ak sa ponoríme do jazyka, ktorý používajú jeho obyvatelia.

Čo je to jazyková bariéra a ako sa s ňou vysporiadajú naši hrdinovia?

Akými jazykmi hovoria vo svojich krajinách?

Ako sa najlepšie naučíme cudzí jazyk?

Ako podľa vás postupujú úrady, ak utečenec neovláda slovenčinu?

Ktoré profesie pomáhajú zmierňovať jazykovú bariéru cudzincom na Slovensku?

Prečo je dôležité naučiť sa jazyk novej krajiny?

Ktoré slová považujete za najdôležitejšie a treba sa s nimi zoznámiť, hoci ideme len na dovolenku do zahraničia?

Pojmy, ktoré môžete v diskusii využiť:

integrácia

jazyk ako súčasť kultúry

jazyk ako dorozumievací prostriedok

tlmočenie

kultúrna mediácia

Pre oživenie diskusie si na hodine pozrite video, v ktorom Naimin brat - Abdi - spomína, okrem iného, na zážitky s učením sa slovenčiny, prezradí aj aké ďalšie jazyky ovláda a ako využíva na Slovensku znalosť somálskeho a arabského jazyka. Žiaci/čky si dokonca môžu vypočuť ako zneje somáľčina: [VIDEO - Abdi \(jazyk\)](#).

Pozn:

Na hodine môžete žiakom prehrať z internetu ako znejú jazyky našich hrdinov a hrdiniek, aby si uvedomili ako veľmi sa líšia od slovenčiny. Tiež je možné ukázať, aké písmo prináleží k týmto jazykom. (Simon: amharčina/ amharský jazyk (angl. "amharic"), Naima a Khadra: somáľčina/ somálsky jazyk (angl. "somali"), Faisal: darijčina/ jazyk darí (ide o afganskú perzštinu), Mohammed: arabčina/ arabský jazyk (rovnakým jazykom hovorí aj pán Ibrahim z príbehu o Simonovi; arabský jazyk ovláda aj Naima a Khadra, keďže v Somálsku sa používa aj jazyk arabský)

C. Kultúra

Kultúra nie sú len divadlá a koncerty, je nám bližšia, akoby sme si mysleli. Čo sme si dnes ráno pospevovali, aké raňajky nám mama pripravila, akú hru sme si s kamarátmi zahráli po škole a na akom vtipe sme sa dnes zasmiali? To všetko je istým spôsobom kultúra, a preto opustenie svojej krajiny a s ňou spojenej kultúry, nás zasahuje veľmi hlboko.

Ako je predstavená kultúra (krajiny pôvodu) v jednotlivých komiksových príbehoch, resp. čo sa dozvedáme o kultúre našich hrdinov a hrdiniek z príbehu?

Ako asi vidia hlavné postavy príbehov slovenskú kultúru, čo si o nej myslia?

Je dobré, ak sa miešajú kultúry?

Poznáte z histórie príklady premiešania kultúr?

Čo sú podľa Vás "nové menšiny" žijúce na Slovensku?

Pojmy, ktoré môžete v diskusii využiť:

multikulturalizmus
integrácia
inakosť
nové menšiny

Aj túto diskusiu môžete oživiť videom, v ktorom Abdi pútavo rozpráva o kultúrnych odlišnostiach a o zaujímavých rozdieloch medzi slovenským a somálskym spôsobom života a komunikácie medzi ľuďmi:

[VIDEO - Abdi \(integrácia\)](#)

Ilustrácia z Abdiho videa o jazyku

D.Integrácia

Zapadnúť do skupiny a pritom ostať „svoj“. Poznáte to - chceli ste byť súčasťou kolektívu a pritom sa neprispôbiť ostatným vo veciach, na ktorých vám záleží? Nie je to vždy ľahké a niečo podobné, ale ešte oveľa náročnejšie sa dialo aj našim hrdinom pri odchode zo svojej krajiny.

Ktoré veci sú podľa vás aj po príchode na Slovensko pre našich hrdinov stále dôležité a chcú si ich udržať?

Ktorých vecí sa naši hrdinovia vzdávajú?

V čom je podľa vás naozaj potrebné prispôbiť sa, aby mohli v pokoji žiť so Slovákmi?

Čoho by ste sa najťažšie vzdávali vy pri nútenom odchode zo Slovenska?

Pojmy, ktoré môžete v diskusii využiť:

integrácia (príp. možnosť kontrastovať s pojmami: asimilácia a segregácia)

Rozprávanie Khadry v ďalšom videu žiakom/čkam priblíži prekážky v procese integrácie utečenky, s ktorými sa ako osamelá matka s dieťaťom na začiatku svojho pobytu na Slovensku potýkala: [VIDEO - Khadra \(rodina\)](#).

Diskusie určené pre staršie deti (posledné ročníky ZŠ a SŠ):

E. Status

Sme zvyknutí na to, že môžeme po Európe cestovať bez pasu a kontrol. Nie pre všetky krajiny to však platí. S krajinami, z ktorých prichádzajú naši hrdinovia, nemáme otvorené hranice.

Aké majú podľa vás možnosti ľudia z tretích krajín, ak chcú prekročiť naše hranice? Aké majú možnosti, ak chcú zostať na Slovensku dlhodobo?

Rozumeli ste, čo je to azyl? Aké podmienky musí človek spĺňať, aby ho získal?

V čom sa azyl odlišuje od doplnkovej ochrany?

Prečo by sme nemali hovoriť, že je človek „ilegálny“?

Pojmy, ktoré v diskusii s deťmi môžete týmto spôsobom prebrať:

azyl

doplnková ochrana

dobrovoľná vs. nútená migrácia

povolenie na pobyt

občan Európskej únie vs. štátny príslušník tretej krajiny (staršie deti)

F. Tolerancia verzus nenávisť

Väčšinou tolerujeme veci, na ktoré sme zvyknutí. Neprekvapí nás, keď v električke zazrieme ženu v slovenskom kroji. Možno sa nad tým pousmejeme a pomyslíme si, že ide z nejakého folklórneho podujatia, avšak nevzbudí to v nás negatívne emócie. Naše pocity môžu byť iné, ak zazrieme človeka inej farby pleti, alebo moslimskú ženu so zahalenými vlasmi. U niekoho to môže vzbudiť záujem, u iného nevôľu, a u malej skupiny ľudí dokonca nenávisť. Nie všetci sme naučení tolerovať inakosť.

Ako sa tolerancia a nenávisť prejavujú v príbehoch našich hrdinov?

Prečo je tolerancia dôležitá a ako sa prejavuje v každodennom živote?

Stretli ste sa niekedy s nenávisťnými prejavmi alebo útokmi namierenými proti nejakému človeku?

Skúste popísať o akú situáciu išlo a aká bola vaša úloha v nej?

Stretávajú sa s nenávisťnými postojmi a komentármi na sociálnych sieťach, napr. na Facebooku?

Čoho sa týkajú? Reagujete na ne?

Prečo je niekedy ťažké akceptovať a tolerovať inakosť? Máte s tým osobnú skúsenosť?

Aké druhy inakosti u ľudí máme na Slovensku najčastejšie problém tolerovať?

Pojmy, ktoré v diskusii s deťmi môžete týmto spôsobom prebrať:

tolerancia

nenávisťný útok (tzv. "hate crime")

inakosť

islamofóbia

Komiksová hrdinka Khadra získala v roku 2016 ocenenie Biela vrana za svoju statočnosť čeliť častým nenávisťným útokom na Slovensku a verejne o nich hovoriť. Diskusiu odporúčame ukončiť premietnutím oficiálneho video portréту Khadry ako Bielej vrany [TU](#).

G. Znevýhodnenie a zraniteľnosť

Väčšina z nás nemá žiadne zdravotné alebo sociálne znevýhodnenie či zraniteľnosť. Avšak žijú medzi nami aj ľudia, ktorým sťažuje bežný život nejaký hendikep, postihnutie, alebo znevýhodnenie kvôli prostrediu, z ktorého pochádzajú, alebo v ktorom žijú. Niektorí ľudia majú takýchto znevýhodnení niekoľko naraz.

Aké rôzne druhy zdravotného, sociálneho, alebo kultúrneho znevýhodnenia poznáte?

Čo, podľa Vás, takéto znevýhodnenie znamená pre človeka v jeho každodennom živote?

Poznáte ľudí vo Vašom okolí, v rodine alebo v triede, ktorí majú nejaké znevýhodnenie? Alebo máte dokonca Vy sami nejaké znevýhodnenie? Ako sa s tým Vy alebo Vaše okolie vysporiadavate?

Majú naši komiksoví hrdinovia nejaké znevýhodnenia alebo aj viacero z nich?

Čo podľa Vás znamená pojem "zraniteľnosť"? Ako sa zraniteľnosť prejavuje v živote našich hrdinov?

Prečo môžeme považovať utečencov za osoby so znevýhodnením, alebo za zraniteľné osoby?

Pojmy, ktoré v diskusii s deťmi môžete týmto spôsobom prebrať:

znevýhodnenie

zraniteľnosť

PRÁCA S JEDNOTLIVÝMI PRÍBEHMI

(2. stupeň ZŠ a SŠ)

1) SIMON

1A) Otázky k príbehu:

- 1) V čom vidíš podobnosti a v čom rozdiely medzi životom detí v Etiópii a na Slovensku?
- 2) Popíš stolovanie v Etiópii. Aké jedlá obľubujú Etiópcania a aké pravidlá platia pri stolovaní?
- 3) Prečo si pán Ibrahim nedal na večeru to isté jedlo ako ostatní? Máš aj ty nejaké stravovacie obmedzenia?
- 4) Ako sa volá hlavné mesto Etiópie, z ktorého pochádza Simon?
- 5) Čo by si sa ty Simona opýtal/a na Jankinom mieste?
- 6) Aké vlastnosti má Simon, čo o ňom vieme povedať?
- 7) Ako sa dá pomôcť ľuďom bez domova? Poznáš niektoré príčiny, ktoré vedú k bezdomovectvu?
- 8) Prečo asi Simon neodpovedal Janke na otázku o svojej minulosti? Prečo niektorí ľudia neradi rozprávajú o tom, čo prežili?

1B) Tvorivé úlohy:

1) Simon pracoval ako dobrovoľník v útulku pre psov. Pomáhal pri bežnej prevádzke zariadenia a starostlivosti o zvieratká.

Predstav si, že so svojimi spolužiakmi organizujete dobrovoľnícku skupinu. Ako by ste sa volali a akú dobrovoľnícku aktivitu by ste zorganizovali? Komu by ste pomáhali?

Pracujte v malých skupinách a odpovede si zapíšte. Každá skupina potom triede predstaví svoju dobrovoľnícku skupinu a jej aktivity.

2) Anton Srholec počas komunistického režimu strávil desať rokov vo väzení, pretože sa pokúsil prekročiť štátnu hranicu bez povolenia na vycestovanie, čo bol v tej dobe trestný čin. Vo väzení pracoval prevažne v uránových baniach v Jáchymove. Neskôr doštudoval teológiu a stal sa kňazom. Od roku 1991 sa venoval ľuďom bez domova. V Bratislave pre nich zriadil domov s názvom RESOTY (t.j. resocializačné komunity), kde aj teraz nachádzajú útočisko tí najbiednejší, často starí a chorí ľudia bez domova. Pán Srholec sa vždy hlásil k tým, ktorí boli na okraji v spoločnosti.

Poznáš ešte niekoho, kto pomáha ľuďom bez domova, alebo iným ľuďom so sociálnym, či zdravotným znevýhodnením?

Alebo, počul/a si ešte o niekom, kto bol väznený za svoje politické či náboženské presvedčenie?

V menšej skupinke sa porozprávajte o týchto osobnostiach, vyberte jednu z nich, napíšte o nej krátky text a odprezentujte ho ostatným.

3) Zadanie: pomenuj aké znevýhodnenia majú ľudia dole na obrázku? S akými prekážkami sa každý z nich stretáva v každodennom živote?

1C) Domáce projekty:

1) Zamysli sa nad poslednou vetou, ktorú Simon hovorí v komikse: "Ak sa niečoho vzdám pre dobro druhých ľudí, mnohonásobne sa mi to vráti." Napíš krátku úvahu o tom, čo si myslíš o týchto Simonových slovách - myslíš, že sa v nich skrýva kus pravdy? Vzdal/a si sa aj ty v živote už niečoho v prospech iného človeka a ak áno, čoho? Popíš твою skúsenosť, aj to aký si mal/a z toho pocit.

2) Ubytovňu RESOTY, v ktorej býva Simon, viedol Anton Srholec, bol to kňaz a kresťan. Často priamo v ubytovni robil aj bohoslužby. Ubytovňa je vedená v kresťanskom duchu. Avšak žije v nej aj Ibrahim, ktorý pochádza z Maroka a je moslim. Ibrahim bol pravou rukou pána Srholca, často, keď išli ráno spoločne na nákup, pán Srholec v aute hovoril kresťanské modlitby a Ibrahim spieval moslimské súry (verše z Koránu). Zamysli sa nad podobnosťami a rozdielmi kresťanstva a islamu. Skús pohľadať aj na internete, čo majú spoločné a v čom sa odlišujú? Moslimovia majú 5 základných povinností, ide o 5 pilierov islamu: 1) Vyznanie viery ("Niet Boha okrem Alaha, a Mohamed je Boží posol."); 2) Modlitba (5 x denne sa modliť); 3) Almužna (prispievať chudobným); 4) Pôst počas islamského posvätného mesiaca Ramadán; a 5) Púť do Mekky (každý moslim má za svojho života vykonať aspoň raz „hadž“, čiže púť do Mekky - posvätného miesta moslimov). Máme podobné povinnosti v kresťanstve? Skús porovnať.

2) NAIMA

2A) Otázky k príbehu:

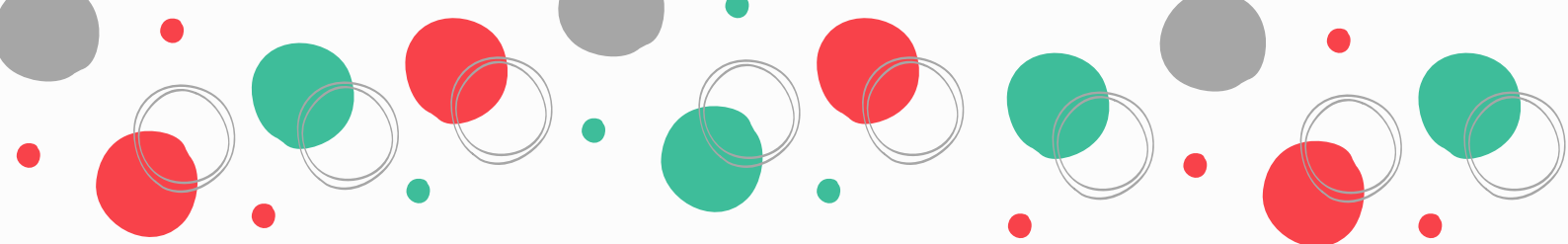
- 1) Ulicami akého mesta sa vo svojom detstve prehádzala Naima so svojimi bratmi? V akej krajine sa toto mesto nachádza? Už si o ňom počul/a?
- 2) Naimina rodina v príbehu oslavuje dôležitý somálsky sviatok. Ako sa volá? Čo sa o tomto sviatku z príbehu dozvedáme? Ako ho ľudia v Somálsku oslavujú?
- 3) Keď oslavujeme na Slovensku, dospelí ľudia väčšinou pijú alkoholické nápoje. Aj Paľkov otec by si na oslave v Naiminom príbehu rád vypil pivko. Namiesto toho mu naservírujú čaj. Vieš uhádnuť prečo?
- 4) Naimine kamarátky pri rozhovore spomínajú na cestu autobusom, kedy sa Naima rozprávala so svojou sesternicou po arabsky, a mladý chalan to okomentoval tým, že “cudzinci by sa mali naučiť po slovensky”. Čo si o tom myslíš?
- 5) Z rozhovoru Naimy a jej kamarátiek sa dozvedáme, že Naima si našla novú prácu. O akú prácu ide? Myslíš si, že je táto práca dôležitá, a prečo?
- 6) Keby si bol/a na oslave v príbehu aj ty, čo by si sa spýtal/a Naimy alebo jej rodiny?
- 7) Naima pochádza z veľkej rodiny - má 6 súrodencov. Koľko súrodencov máš ty? Páčilo by sa Ti mať tak veľa súrodencov ako Naima? Prečo?
- 8) Naimin príbeh je ukončený vetou “Somálska princezná v slovenskom kroji”. Čo podľa teba táto veta znamená metaforicky, v prenesenom význame? Prečo by Naima, ktorá pochádza zo Somálska, mala mať na sebe slovenský kroj? Skús pouvažovať o tom, čo to symbolizuje.

2B) Tvorivé úlohy:

- 1) Naima mala zo začiatku problémy so slovenčinou, keď učiteľka povedala „najmä“, myslela si, že ju vyvolala k tabuli. Spomenieš si na príhodu, keď si aj ty niečomu zle rozumel/a, v cudzine alebo na Slovensku? Opíš svoj príbeh.
- 2) Naima dostala svoju prvú pracovnú ponuku ako kultúrna mediátorka. Vieš si predstaviť, čo je obsahom tejto práce? A ako si predstavuješ ty svoju prvú prácu/ brigádu? Diskutujte o tom v triede v menších skupinkách. Výsledky vašej diskusie zapíšte (fixkami) na dva veľké (flipchartové) papiere - na jeden papier zapíšte odpovede na prvú otázku, na druhý papier odpovede na druhú otázku. Jeden “hovorca”/Jedna “hovorkyňa” skupiny potom predstaví výsledky pred celou triedou.
- 3) V Naiminom komiksovom príbehu spoznávame aj jej brata Abdiho. Dozvedáme sa o ňom, že má veľmi rád sambusu, ktorou sa stále ako malý napchával. Dnes je už Abdi dospelý mladý muž a žije na Slovensku, v Bratislave. Pozrite si na hodine video, kde Abdi hovorí o svojej integrácii, o kultúrnych odlišnostiach, o rozdieloch medzi slovenským a somálskym spôsobom života a komunikácie medzi ľuďmi. [VIDEO - Abdi \(integrácia\)](#).

Zadanie pre diskusiu k videu:

Rozprávajte sa v skupinkách o tom čo zaujímavé ste sa dozvedeli z Abdiho rozprávania. Prečo si myslíš, že život na Slovensku je kľudnejší a v Somálsku živší? Porovnajte spôsoby komunikácie na Slovensku a v Somálsku, ktoré Abdi popisuje. Čo sa vám, vychádzajúc z Abdiho rozprávania, páči na somálskej kultúre?

Otázka na zamyslenie a zdieľanie s triedou: Spomenieš si na nejaký vlastný zážitok, napríklad z dovolenky v zahraničí, kedy ťa zaskočil kultúrne odlišný spôsob správania alebo komunikácie nejakého človeka alebo ľudí, s ktorým/i si prišiel/la do kontaktu, alebo ktorých si pozoroval/a? Popíš zážitok svojim spolužiakom/čkám.

2C) Domáce projekty:

1) Pozri si video, v ktorom Naima hovorí o svojom živote na Slovensku, o strednej škole, ktorú navštevovala v Trnave, o jej učiteľke a spolužiakoch - video nájdeš [TU](#).

Predstav si, že dievča ako Naima sa stane tvojou spolužiačkou, a dokonca bude sedieť s tebou v lavici. Napíš 5 až 7 vecí, s ktorými si myslíš, že bude táto tvoja nová spolužiačka potrebovať pomoc, a ako jej s nimi pomôžeš.

2) V príbehu sa dozvedáme, že obľúbené jedlo Naiminho brata - Abdiho - je sambusa. Skús nájsť na internete ako sambusa vyzerá a ako sa pripravuje. Myslíš, že by ti chutila? Nájdí aj iné typické somálske jedlá.

Ako sa ti pozdáva somálska kuchyňa? Čo by si z nej chcel/a ochutnať?

(**náš tip:** prácu na tejto úlohe si môžeš spríjemniť popíjaním aromatického somálskeho čaju pripraveného podľa receptu, ktorý použila aj Naima v komiksovom príbehu)

3) FAISAL

3A) Otázky k príbehu:

1) Prečo Faisal nedoštudoval základnú školu doma, v Afganistane?

2) Z akých dôvodov sa Faisal v Afganistane na verejnosti radšej ukazoval v staršom a škaredšom oblečení?

3) Jedným z najkrajších Faisalových zážitkov bolo púšťanie šarkana so svojim otcom a súťaž, pri ktorej mohli zažiť dobrodružstvá. Aké aktivity obľubuješ vo voľnom čase? Čo radi robíte spoločne s rodičmi vo voľnom čase?

4) V úvodnej časti príbehu sú chlapci k Faisalovi nepriateľskí. Čo sa im najskôr na Faisalovi nepáčilo a prečo si ho neskôr obľúbili? Aj tebe sa stalo, že si na niekoho časom zmenil/a názor a uznal/a si, že si sa v prvom dojme zmýlil/a?

5) Prečo potrebuje Faisal pomoc so štúdiom? Čo podľa teba sťažuje cudzincom štúdium na slovenských školách?

6) Prečo sa Faisal po odchode z Afganistanu cítil ako šarkan, ktorému prerezali šnúru? Čo tým chcel povedať?

7) Čoho sa Faisal obával, keď dostal list z polície?

8) Kedy sa udeľuje doplnková ochrana a nie azyl? Čo by sa v živote Faisala zmenilo, keby mal azyl a nie doplnkovú ochranu?

3B) Tvorivé úlohy:

1) Danka nakreslí inú úvodnú scénu, keď Faisal prvý krát stretáva kamarátov. Zadanie: Doplň do bublín repliky, ako sa chlapci zoznamujú s Faisalom a pritom mu neublížujú hlúpyimi poznámkami.

2) Porozmýšľajte so spolužiakmi nad piatimi dôvodmi, pre ktoré chodíte radi do školy. Čo sa vám, naopak, na škole nepáči? Predstavte si, že píšete list ministrovi školstva, skúste mu v ňom tieto nedostatky vysvetliť a navrhnuť riešenie.

3) Faisalovi kamaráti sa od Faisala naučili pripraviť afgánske jedlá, dozvedeli sa od neho o afgánskej kultúre a získali informácie o situácii v jeho krajine. Z akej krajiny by si mal ty najradšej kamaráta? Nakresli ako by vyzeral a napíš, odkiaľ pochádza, čo vieš o jeho kultúre a čo by si sa od neho rád naučil? Svojho kamaráta môžeš predstaviť ostatným spolužiakom.

3C) Domáce projekty:

1) Pozri si video, v ktorom Faisal hovorí o svojom živote na Slovensku, hlavne o škole a o tom, prečo je preňho vzdelanie také dôležité - video nájdeš [TU](#).

Zamysli sa nad dôležitosťou vzdelania, a napíš ako by asi vyzerala tvoja budúcnosť, keby:

a) si vôbec nechodil/a do školy, teda by si sa nenaučil/a ani čítať ani písať (poznámka: toto je bohužiaľ stále realita mnohých detí vo vidieckych častiach Afganistanu)

b) chodil/a by si do školy iba dovtedy, kým trvá povinná školská dochádzka, teda asi do veku 16 rokov (poznámka: na Slovensku trvá povinná školská dochádzka 10 rokov; v Afganistane mnohé deti, ktoré chcú študovať, nemajú možnosť ani dokončiť základnú školu pre nepokoje, ktoré tam panujú, kedy aj chodenie do školy môže byť nebezpečné)

c) absolvoval/a by si strednú aj vysokú školu (poznámka: takáto možnosť je na Slovensku úplne bežná; v Afganistane ide o možnosť dostupnú pre málo mladých ľudí, pričom mnohí z nich musia za štúdiom odísť do zahraničia, napr. do Pakistanu)

2) Na internete si nájdí informácie o konflikte a bezpečnostnej situácii v Afganistane. Prečo odtiaľ utekajú ľudia? Ako dlho už konflikt trvá? V ktorých krajinách žije najviac afganských utečencov? Hlavné zistenia si zapíš a potom v škole porovnaj so zisteniami tvojich spolužiakov.

4) KHADRA

4A) Otázky k príbehu:

1) Na Slovensku sa v dnešnej dobe deti rodia v nemocnici. Kde a za akých okolností sa narodila Khadra?

2) Čo sa v príbehu o Khadre dozvedáme o jej rodičoch? Poznala Khadra svojho otca?

3) Prečo Khadra nikdy osobne nepoznala svoju sestru Hodan, ktorá jej pomohla ujsť zo Somálska?

4) Ako si Khadra spomína na zoznámenie sa so svojim manželom? Prekvapilo ňu niečo v jej rozprávaní o ich vzťahu a o svadbe?

5) Prečo musela Khadra odísť zo Somálska?

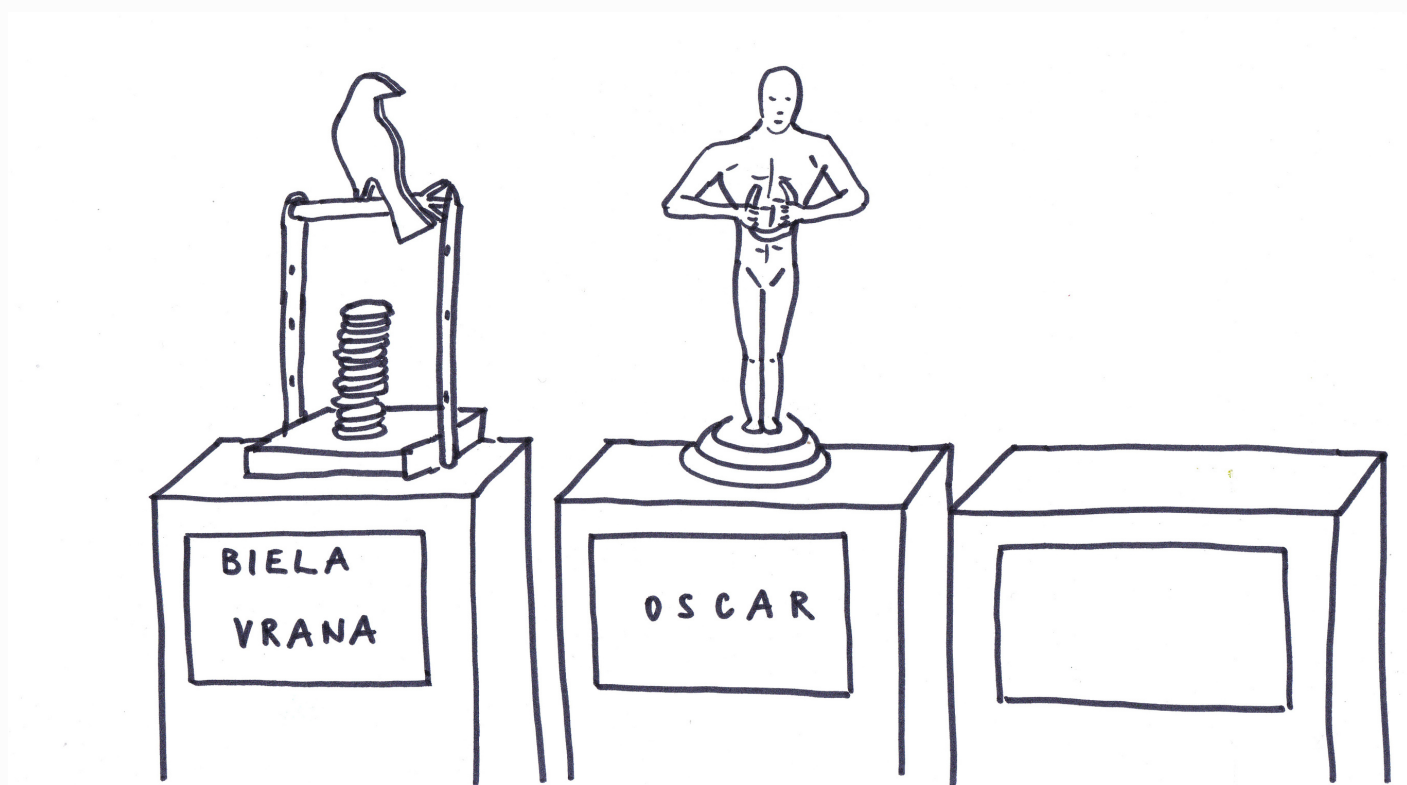
6) Akou trasou, cez aké krajiny, cestovala Khadra na Slovensko a čo dôležité sa cestou stalo?

7) V príbehu o Naime sa spomína smutný zážitok, ktorý sa na Slovensku Khadre stal. Skús ho v komikse pohľadať a prečítaj si ho. Čo sa Khadre stalo a prečo? Čo by si spravil/a ty, keby si išiel/išla v rovnakej električke a bol by si svedkom tohto útoku na Khadru?

8) Pozná Khadrin syn Hamza svojho otca? Kde sa jeho otec nachádza a prečo podľa teba nemôžu žiť na Slovensku spolu?

4B) Tvorivé úlohy:

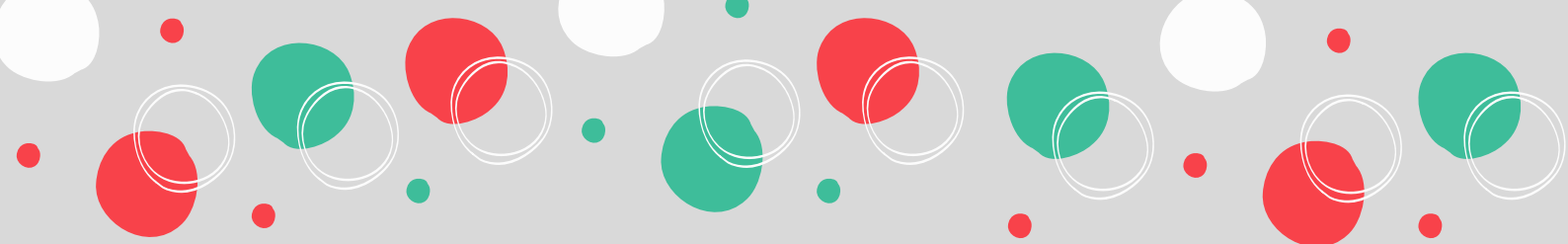
1) Ocenenia sú rôzne. Športovci získavajú medaily, filmoví herci dostávajú Oscara, na Slovensku udeľujeme za statočnosť Biele vrany. Za čo by si ty dával/a ocenenie? Ako by vyzeralo?

Rozdelte sa do skupín a diskutujte na danú tému. Každá skupina spoločne vymyslí jedno ocenenie, ktoré navrhuje udeľovať. Skupina si zapíše názov tohto ocenenia a nakreslí ako by cena vyzerala. Členovia a členky skupiny potom predstavia svoje ocenenie zvyšku triedy s vysvetlením za čo by sa udeľovalo, prečo je dôležité ho udeľovať a aké by boli podmienky pre jeho získanie. Na záver prebehne celotriedne hlasovanie o tom, ktoré vymyslené ocenenie je najlepšie (hlasovanie môže byť anonymné).

2) Khadrin manžel je novinár, v Somálsku je to nebezpečné povolanie. Zadanie: Rozdelte sa na skupiny. Prvá skupina diskutuje o tom, prečo je žurnalistika dôležité povolanie? Aký je jej spoločenský prínos? Druhá skupina diskutuje o tom, prečo môže byť povolanie novinára nebezpečné? V akých krajinách ide o obzvlášť riskantné povolanie? Môže byť žurnalistika nebezpečná aj na Slovensku? Výsledky si vzájomne odprezentujte.

3) Deti v skupinách môžu diskutovať o tom, ktoré ďalšie povolania sú pre tých, čo ich vykonávajú nebezpečné. Výsledky diskusie zapíšu na (flipchartové) papiere a pred celou triedou potom skupina alebo jej hovorca/ hovorkyňa vysvetlí, v čom vidia nebezpečnosť daného povolania/ daných povolanií

4C) Domáce projekty:

1) Z príbehu sa dozvedáme, že Khadra v roku 2016 dostala cenu za odvahu "Biela vrana". Pozri si toto video a potom napíš na papier, prečo sa porota rozhodla dať ocenenie práve Khadre. Zodpovedaj aj otázku, kto spoločne s Khadrou získal toto ocenenie a prečo? Potom nájdi na internete o aké ocenenie ide, kto ho udeľuje a prečo? Prečítaj si tiež, akí iní ľudia a za aké skutky dostali toto ocenenie na Slovensku v posledných rokoch. Vyber si príbeh niektorého z ďalších ocenených a napíš, prečo ťa zaujal práve on/ona. Video nájdeš [TU](#).

2) Zamysli sa, prečo sa v časti príbehu o Khadre, ktorá sa odohráva v Somálsku, uvádzajú vždy dva rôzne údaje o roku, v ktorom sa daná udalosť príbehu odohráva? Napr. "rok 1412 AH (1991)" Pri hľadaní odpovede použi internet. Nájdi aj to v akých ďalších krajinách, okrem Somálska, majú odlišný rok ako je ten, ktorý máme na Slovensku? Vyber aspoň 5 takých krajín, sprav tabuľku a vpiš do nej, aký rok je teraz v týchto krajinách. Pátraj aj po odpovedi, prečo je to tak.

5) MOHAMMED

5A) Otázky k príbehu:

- 1) Aká udalosť rozpútala revolúciu v Sýrii?
- 2) Mohammed v komikse hovorí, že v Sýrii zúrila občianska vojna. Vieš čo to znamená? V čom sa líši občianska vojna od iných ozbrojených konfliktov?
- 3) Z akej rodiny pochádza Mohammed? Je podľa teba jeho rodina v niečom pre Sýriu netradičná?
- 4) Prečo chlapcom policajti ostrihali vlasy? Je podľa teba dobré, ak štát reguluje aj mravné správanie občanov? Kde sú podľa teba hranice, pokiaľ má štát pri kontrole správania zasahovať?
- 5) Žiaci v Sýrii začínajú vyučovanie každý deň spievaním hymny. Páči sa ti tento zvyk? Aký má podľa teba zmysel?
- 6) Do akých krajín odišli žiť Mohammedovi kamaráti? Kde žijú jeho bratia a mama? Pozri mapu na poslednej strane.
- 7) Mohammed komunikuje so svojou rodinou a priateľmi prostredníctvom video hovorov. Využívaš aj ty v komunikácii s niektorými ľuďmi tieto prostriedky? V čom vidíš ich nedostatky?
- 8) Aké vlastnosti a schopnosti má podľa teba Mohammed? Čo mu umožnilo uspieť na Slovensku?

5B) Tvorivé úlohy:

1) Máš priateľov alebo rodinu v niektorej z európskych krajín? Zakresli do mapy, kde žijú. Prípadne dopíš, ak žijú v nejakej inej krajine mimo Európu. So spolužiakmi si mapy porovnajte a porozprávajte sa o tom motívoch odchodu do zahraničia vašich priateľov a známych.

2) Mohammed sa stretával so svojimi priateľmi na troch miestach. Na streche (odtiaľ ich vyhnala zima), v pivnici a potom virtuálne cez počítač. Nakresli miesto, kde sa ty stretávaš najradšej so svojimi priateľmi a čo na tomto mieste zvyknete robiť.

3) Zahrajte sa na hodine na azylový pohovor. Je to rozhovor, ktorý musí absolvovať každý žiadateľ o azyl s úradníkmi z Migračného úradu, aby vysvetlil dôvody, pre ktoré utiekol zo svojej krajiny, a pre ktoré žiada Slovensko o medzinárodnú ochranu (poznámka: na pohovore je prítomný aj tlmočník, ktorý tlmočí z a do jazyka žiadateľa o azyl).

Zadanie: Jeden dobrovoľník spomedzi žiakov bude Mohammed v pozícii žiadateľa o azyl. Ostatní spolužiaci budú úradníci z Migračného úradu, ktorí budú Mohammedovi klásť otázky, ktoré si myslia, že sú pre posúdenie jeho žiadosti o azyl dôležité. Mohammed bude pri svojich odpovediach vychádzať z komiksového príbehu, odpovede na niektoré otázky si bude musieť domyslieť sám. Jeden z úradníkov bude zapisovať položené otázky. Na záver môžete otázky položené na hodine porovnať so štandardnými otázkami z azylového dotazníka, ktorý tvorí prílohu zákona o azyle[10].

Poznámka: Na túto úlohu nadväzuje domáci projekt č. 2 (viď nižšie)

[10] Dotazník si stiahnete tu:

https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/prilohy/SK/ZZ/2002/480/20190306_2815038-2.pdf

5C) Domáce projekty:

1) Mohammed hovorí, že jeho domov sa rozletel na kúsky ako zrnká piesku. Namaľuj svoj domov, porozmýšľaj nad tým, čo ho drží „pokope“ a zakomponuj to do svojho obrázku. Pod obrázok napíš svoje úvahy o tom, prečo je domov dôležitý a aké má pre človeka následky, ak ho náhle stratí.

2) Predstav si, že si úradník Migračného úradu a rozhoduješ, či udeľíš Mohammedovi azyl alebo doplnkovú ochranu, alebo jeho žiadosť o azyl zamietneš a neudeľíš mu žiadnu medzinárodnú ochranu. Vychádzaj pri svojom rozhodovaní o tom z komiksového príbehu, z Mohammedových odpovedí počas azylového pohovoru, ktorý ste robili na hodine a skús si nájsť na internete informácie o súčasnej bezpečnostnej situácii v Sýrii. Potom napíš svoje rozhodnutie a jeho odôvodnenie.

TVORIVÉ ÚLOHY PRE MENŠIE DETI

(1. stupeň ZŠ, 3. - 4. ročník):

SIMON

1) Pozri si nasledujúce tri postavičky oblečené v tradičných šatách. Vieš uhádnuť, ktorý z týchto troch chlapcov je Simon? Postavičky si môžeš následne vyfarbiť.

2) Rozdelte sa do skupiniek a spravte si zoznam afrických štátov, ktoré poznáte. Čo viete o Afrike? Môžete rozmýšľať napríklad o tom, aké produkty sa dovážajú z Afriky do Európy, alebo o tom aké zvieratá žijú v Afrike, ktoré na Slovensku nemáme? V čom si myslíte, že je život v Afrike iný ako na Slovensku? Chceli by ste sa ísť niekedy do Afriky pozrieť? Ak áno, prečo?

Úlohu je možné prispôsobiť aj žiakom 2. stupňa ZŠ rozšírením o ďalšie otázky, napríklad: Prečo si myslíte, že je africký kontinent zaujímavý pre turistov? Aké náboženstvá majú zastúpenie v Afrike? Akými jazykmi sa tam hovorí? V ktorých afrických štátoch prebiehajú momentálne nepokoje? (alternatívna možnosť je zadať úlohu ako domáci projekt, kedy žiaci/čky budú hľadať odpovede na internete)

3) Úloha vhodná na hodinu výtvarnej výchovy: Žiaci/čky budú potrebovať výkresy, čierny tuš, štetce a drevené špajdle (plus nádoby na vodu a podložky/ochranné obrusy na stoly).

Zadanie: Simon, Ibrahim, pán Srholec a Jožko v príbehu ležia na zemi a rozprávajú si, čo im pripomínajú oblaky na oblohe. Nájdite a znovu s deťmi prečítajte spoločne túto časť komiksového príbehu. Čo ktorému z komiksových postáv oblak pripomína? Na krátku diskusiu o tom, čo v oblakoch videli postavy z komiksu nadviaže výtvarná tvorivá úloha podporujúca fantáziu.

Deti s pomocou štetca maľujú na výkresy tušom obláčiky, ktoré môžu byť rôznych tvarov, a to tak, aby sa im na jeden výkres po výške pod seba vmestili aspoň štyri obláčiky, pričom tieto obláčiky budú tieňovať riedením tušu s vodou pri nanášaní tak, aby mali obláčiky rôzne odtiene sivej - od čierneho oblaku až po takmer biely (viď podľa vzoru z workshopu s deťmi nižšie na fotografii).

Následne deti buď priamo do jednotlivých obláčikov alebo vedľa nich na výkres dokreslia drevenými špajdlami namočenými v tuši, čo im ten ktorý obláčik pripomína, prípadne môžu aj napísať, čo daný obláčik reprezentuje (viď fotografie z workshopov so žiakmi 3. ročníka ZŠ nižšie).

Na záver spravíme výstavku obláčikových obrázkov a deti ich môžu obdivovať a navzájom si vysvetliť svoje obrázky.

NAIMA

1) Somálske oblečenie je veľmi pestré. Vyfarbi tradičné somálske šaty farbami, ktoré sa ti páčia.

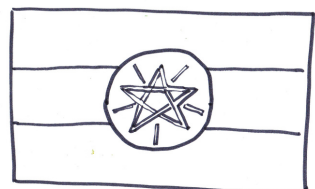
2) Khadra svojim odlišným vzhľadom upútala pozornosť v dopravnom prostriedku a stala sa obeťou násilia. V živote môžeme byť svedkom viacerých nebezpečných situácií a vtedy je dobré poznať niektoré telefónne čísla. Vieš komu patria tieto?

112
155
150
158

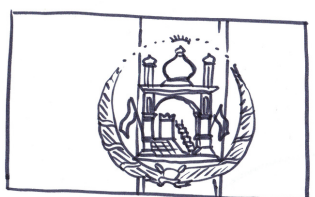
3) Deti sa v každej krajine zabávajú trochu ináč. V Afganistane často púšťajú šarkanov, v Somálsku si deti vymysli spúšťanie v pneumatikách, možno aj preto, že nemali iné hračky. Akú bláznivú hru si si vymyslel/a ty? Ako sa zvykneš hrať s kamarátmi? Nakresli túto hru a vysvetli spolužiakom jej pravidlá.

FAISAL

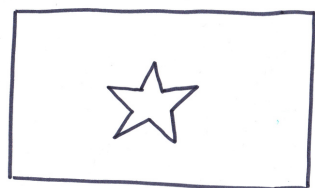
1) Vieš, ktorá vlajka patrí Afganistanu? Skús uhádnuť, ktorým krajinám patria ostatné vlajky. Priradi vlajky k jednotlivým štátom. Odpovede si over u svojej pani učiteľky. Následne vlajky vyfarbi v správnych farbách.

Somálsko

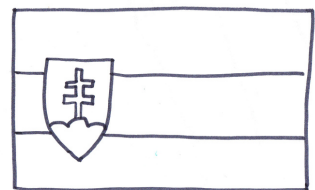
Slovensko

Etiópia

Afganistan

Sýria

2) Faisal v komiksovom príbehu chodí na základnú školu, ale je oveľa starší ako jeho spolužiaci. Žiaci môžu v skupinkách diskutovať o nasledovných otázkach:

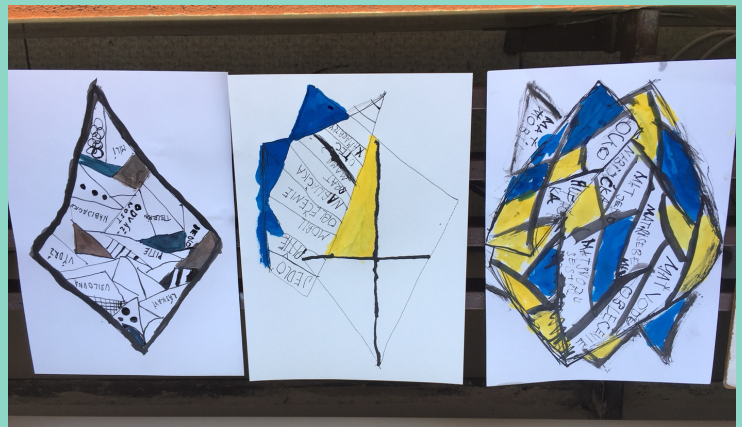
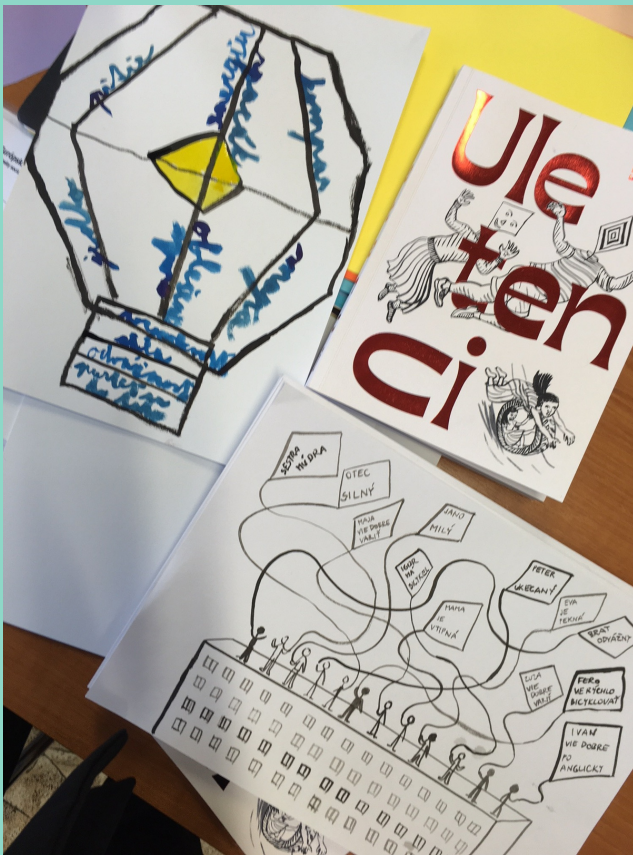
- Aké by to bolo, keby do tvojej triedy chodil oveľa starší chlapec? Čo by si si myslel/a?
- Keby bol Faisal tvoj spolužiak, a nevedel by dobre po slovensky, v čom a ako by si mu mohol/ mohla pomôcť, aby školu zvládol?
- Ako Faisal chlapcom v príbehu vysvetlil, že s nimi chodí vo svojom veku do triedy?

3) Úloha vhodná na hodinu výtvarnej výchovy: Deti budú potrebovať výkresy, tuše (čierny aj farebné), štetce a drevené špajdlami (plus nádoby na vodu a podložky/ochranné obrusy na stoly).

Zadanie: Faisal v komiksovom príbehu púšťa s otcom šarkanu. Prečítajte si s deťmi na hodine znovu túto časť komiksového príbehu. Potom deti kreslia špajdlami a čiernym tušom na výkresy svojho šarkana, ktorého by si oni chceli púšťať, ľubovoľného tvaru.

Veľkosť šarkana by mala byť na celý výkres. Šarkana potom rozdelia na viacero častí/sekcií (viď fotografie z workshopov so žiakmi 3. ročníka ZŠ nižšie). Do sekcií na jednej polovici žiaci vpišu, čo všetko by si vzali so sebou na dlhú a nebezpečnú cestu, keby museli utekať z domu niekam ďaleko do bezpečia, a do sekcií na druhej polovici šarkana vpisujú aké vlastnosti si myslia, že musí mať človek, ktorý takto uteká. Následne šarkanov ešte ozdobia pomocou štetcov farebným tušom (viď priložené fotografie).

Na záver spravíme výstavku šarkanov a deti ich môžu obdivovať a navzájom si vysvetliť svoje obrázky a pritom diskutovať o veciach, ktoré by si vzali so sebou a aj o tom, aké vlastnosti by im pre zvládnutie takejto náročnej cesty do bezpečia pomohli.

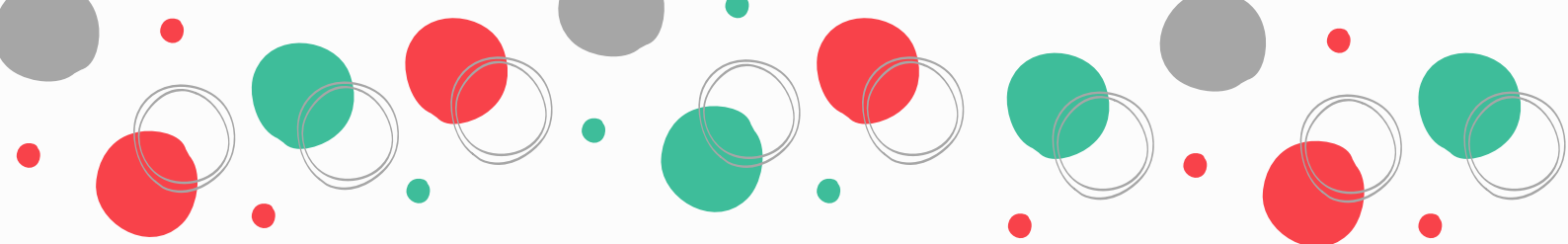
KHADRA

1) V komiksovom príbehu o Khadre sa dozvedáme ako vyzeral jej deň, keď bola dieťa a chodila v Somálsku do školy. Prečítajte si spoločne s deťmi na hodine tie strany príbehu, ktoré opisujú Khadrin deň v Baardheere v roku 1998. Zadanie pre deti:

- Nakresli svoj bežný školský deň v podobe komiksu (možné zadať ako domáci projekt)
- Opiš, v čom je tvoj deň podobný s tým z Khadrinho detstva a v čom sa odlišuje.

2) Khadra ako dieťa veľa pomáhala mame s domácimi prácami, aj v rodinnej reštaurácii, ktorú mali v Baardheere v Somálsku. Deti môžu diskutovať v skupinkách o nasledovných otázkach:

- Ako pomáhaš svojim rodičom? Robíš pravidelne nejaké domáce práce? Myslíš, že by si mohol/mohla pomáhať viac?

b) Keď bola Khadra v tvojom veku, nemala mobil, počítač, ani internet. Ako si myslíš, že by sa zmenil tvoj každodenný život, keby si nemal/a tieto moderné veci? V čom by bol iný tvoj bežný deň? Čím by si vyplnil/a čas, ktorý teraz tráviš na mobile alebo za počítačom?

Tip na domáci projekt: Stráv jeden celý deň bez použitia mobilu, tabletu a počítača. Potom v škole diskutuj so spolužiakmi, aké to bolo, čo si robil/a a či sa ti táto skúsenosť páčila.

3) Zoznámte sa s Hamzim.

Pozrite si na hodine krátke video, kde Khadrin 8-ročný syn, Hamza, hovorí o živote na Slovensku, hlavne o kamarátoch, o škole a o učení slovenčiny. S deťmi môžete potom diskutovať o týchto otázkach:

a) Chceli by ste spoznať Hamziho osobne? Prečo? Čo sa vám na Hamzim páči? Aké pekné vlastnosti si myslíte, že Hamza má?

b) Predstavte si, že je Hamza váš spolužiak - prijali by ste ho medzi seba? Čo by vás zaujímalo a čo by ste chceli o ňom vedieť? Čo by ste sa ho spýtali?

Video s Hamzim nájdete [TU](#).

MOHAMMED

1) Namaľuj svoj domov, či už je to tvoja izba, tvoj dom alebo krajina, v ktorej žiješ. Na obrázku zdôrazni, čo máš na svojom domove rád/rada.

2) Opýtali sme sa cestovateľa Peťa, ktorý navštívil dávnejšie Sýriu, čo sa mu tam najviac páčilo. Vymenoval tieto veci: Prastaré mesto Damašk, Palmira - antické mesto, ktoré bolo kedysi významným bodom pre karavány, zmrzlina s pistáciami, srdeční ľudia, trhy s korením a oblečením, jazdenie na ťave, kočovní pastieri beduíni.

a) Deti môžete rozdeliť do skupiniek a požiadať ich, aby sa rozprávali na nasledujúcu tému a následne vybrali hovorcu, ktorý predstaví obsah rozhovoru. Ktoré krajiny okrem Slovenska si ty navštívil? Čo sa ti tam najviac páčilo? Ak si ešte nebol/a v zahraničí, ktoré miesta máš na Slovensku najradšej?

b) Prípadne môžete zadať nasledujúcu úlohu: predstav si, že ťa navštívi kamarát zo zahraničia. Nakresli tri pamiatky alebo pozoruhodnosti, ktoré máme na Slovensku, a ktoré by si mu rád ukázal. Ukáž obrázky svojim spolužiakom, či ich uhádnu.

3) Mohammed je moslim, teda má odlišné náboženstvo ako väčšina ľudí na Slovensku. Jeho náboženstvo je islam.

Zadanie: Deti môžu spoločne diskutovať, príp. rozdelené do skupiniek o týchto otázkach:

a) Čo je to náboženstvo? Vieš k akému náboženstvu sa hlási väčšina ľudí na Slovensku? Si pokrstený/á? Ak áno, čo to pre teba znamená? Chodíš niekedy do kostola, a prečo?

b) Počul/a si už o náboženstve, ktoré sa volá islam? Čo si o ňom počul/a? Čo si počul/a o moslimoch?

c) Moslimovia počas celého jedného mesiaca v roku, ktorý sa volá Ramadán, nemôžu jesť ani piť počas dňa, iba v noci (po západe slnka). Mohammed tento náboženský zvyk dodržiava aj na Slovensku. Čo si o tomto zvyku myslíš? Na Slovensku mnohí ľudia držia pôst pred Veľkou nocou. Dodržiava takúto pôst aj tvoja rodina? Čo vtedy nemôžeš jesť?

ZÁVER

Migrácia síce nie je nový fenomén; ľudia migrovali od dávnych čias, ale v posledných rokoch sa o nej veľmi veľa hovorí, a to aj v negatívnych konotáciách. Ľudia si pritom často vytvárajú svoje názory, predsudky a hodnotové sudy na základe nepodložených faktov, dezinformácií a hoaxov, ako aj na základe neznalosti. Keď je niečo nové, nepoznané a iné, môžeme mať z toho strach. Pritom občas stačí osobný kontakt s človekom z inej krajiny a strach postupne opadne; zistíme, že ten človek je rovnaký ako my, že má rovnaké potreby, túžby a sny, a na Slovensku iba hľadá bezpečie a nový domov. Chce tu žiť, študovať, pracovať, nájsť si priateľov a postarať sa o svoju rodinu. Neprišiel nám ublížiť, prišiel nás poprosiť o pomoc, ponúknuť zo seba to najlepšie, a prispieť k rozvoju našej spoločnosti. Stačí dať mu šancu.

Cieľom komiksu Uletenci je priblížiť deťom a mladým ľuďom konkrétne príbehy utečencov žijúcich na Slovensku. Sprostredkovať im, kto títo ľudia sú, prečo prichádzajú a ako vyzerá ich život medzi nami. Táto príručka dáva priestor na hlbšiu prácu s komiksovými príbehmi a na lepšie spoznanie ich hrdinov a hrdiniek, aj za využitia videí. Prostredníctvom nich sa komiksoví hrdinovia/ky stávajú ľuďmi z mäsa a kostí a žiaci/čky ich môžu nielen vidieť, ale aj počuť a vytvoriť si tak určitú emóciu vo vzťahu k nim. Naši hrdinovia a hrdinky sú autentickí/é a žiakov/čky môžu naučiť veľa o svete utečencov a o migrácii.

Ďakujeme, Vám, učiteľom a učiteľkám, že ste sa rozhodli so žiakmi/čkami na túto tému pracovať. Považujeme to za dôležitý spôsob budovania tolerantnej a otvorenej spoločnosti. Chceli by sme úprimne Vašu snahu oceniť a povzbudiť Vás k systematickej práci s komiksom Uletenci a touto príručkou. Môže to mať veľký význam nielen pre spoločnosť, v ktorej všetci žijeme, a jej hodnoty, ale aj pre konkrétnych ľudí - utečencov a utečenky, ktorých sa nenávistné prejavy a odmietavý postoj zo strany majoritnej populácie bytostne dotýkajú a majú zásadný dopad na to, ako sa medzi nami cítia.

V prípade akýchkoľvek otázok sme Vám k dispozícii. Neváhajte nám poslať email na: hrl@hrl.sk. Na vyžiadanie Vám zašleme aj komiks Uletenci v elektronickej podobe. V prípade, ak máte záujem o knižku Uletenci, môžete si ju zakúpiť za 12 eur online cez siete Martinus, Artforum alebo Gorila.

PRÍLOHA

Definície základných pojmov

Utečenec je človek, ktorý sa nachádza mimo krajiny svojho pôvodu a má opodstatnené obavy z prenasledovania z jedného alebo viacerých z nasledujúcich dôvodov: 1) rasových, 2) národnostných, 3) náboženských, 4) zastávania určitých politických názorov, alebo 5) z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a ktorý nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho domovského štátu. Definíciu utečenca zaviedol Dohovor OSN o právnom postavení utečencov z roku 1951. Táto definícia bola prevzatá aj do slovenského Zákona o azyle

Prenasledovanie nie je v Dohovore OSN o právnom postavení utečencov z roku 1951 definované. Jeho definíciu však upravuje slovenský Zákon o azyle,[11] ktorý zakotvuje, že prenasledovaním je závažné alebo opakované konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv alebo súbeh rôznych opatrení, ktorý postihuje jednotlivca podobným spôsobom, ktoré spočíva najmä v použití fyzického alebo psychického násillia vrátane sexuálneho násillia, rôznych formách diskriminácie, administratívnych, právnych, a iných opatreniach, neprimeranom alebo diskriminačnom trestnom stíhaní alebo treste, alebo v opatreniach namierených proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom. Pôvodcom prenasledovania môže byť štát a štátne orgány, alebo môže ísť o konanie zo strany neštátnych subjektov za predpokladu, že štát nemôže alebo nechce poskytnúť ochranu, napr. rôzne neštátne ozbrojené alebo militantné skupiny, bojujúce kmene, alebo organizované zločinecké skupiny. Pre naplnenie definície utečenca musí existovať príčinná súvislosť medzi prenasledovaním a dôvodom prenasledovania. Zákon o azyle definuje aj dôvody prenasledovania, a to nasledovne:

- 1) **rasa** zahŕňa najmä farbu pleti, pôvod alebo príslušnosť k etnickej skupine,
- 2) **národnosť** zahŕňa predovšetkým príslušnosť k určitej skupine určenej jej kultúrnymi, etnickými alebo jazykovými znakmi, spoločným zemepisným alebo politickým pôvodom alebo jej vzťahom k obyvateľstvu iného štátu, pričom sa tento pojem neobmedzuje na štátnu príslušnosť,
- 3) **náboženstvo** zahŕňa najmä zastávanie teistického, neteistického alebo ateistického presvedčenia, účasť alebo neúčasť na náboženských obradoch, iné náboženské úkony alebo vyjadrenie názorov alebo formu osobného alebo spoločenského správania založeného na náboženskom presvedčení alebo prikázaného náboženským presvedčením,
- 4) **politické názory** zahŕňajú najmä zastávanie názorov, myšlienok alebo presvedčenia o možných pôvodcoch prenasledovania a ich politik alebo postupov bez ohľadu na to, či žiadateľ podľa týchto názorov, myšlienok alebo presvedčenia konal,
- 5) skupina tvorí určitú **sociálnu skupinu** najmä vtedy, ak príslušníci skupiny zdieľajú vrodené charakteristické črty alebo spoločný pôvod, ktoré nemožno zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo presvedčenie, ktoré sú tak závažné pre ich identitu alebo svedomie, že daná osoba by nemala byť nútená, aby sa ich zriekla a okolitou spoločnosťou je vnímaná ako odlišná; v závislosti od okolností v krajine pôvodu, určitá sociálna skupina môže predstavovať skupinu založenú na spoločnej charakteristickej črte sexuálnej orientácie.

Príkladom sociálnej skupiny môžu byť napr. príslušníci spoločenskej či vzdelanostnej elity, rodinní príslušníci disidentov, niektoré povolania (napr. lekári), homosexuáli, transsexuáli a iné osoby, ktoré tvoria určitú sociálnu skupinu z dôvodu svojej odlišnej rodovej príslušnosti, detskí vojaci, členovia alebo bývalí členovia polície, milícií alebo armády.[12]

[11] Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých predpisov

[12] Zdroj: E-learning Ligy za ľudské práva "Dajme šancu utečencom" - voľne prístupný na: <https://www.hrl.sk/sk/info-o-migracii/e-learning>

Azyl je forma medzinárodnej ochrany, ktorá sa udeľuje utečencom. V Európskej únii aj na Slovensku splynulo uznanie za utečenca, teda poskytnutie ochrany s poskytnutím azylu, preto sa pojmy “utečenec” a “azylant” môžu niekedy zamieňať.

Doplnková ochrana je ochrana, ktorú poskytujeme v Európskej únii ľuďom, ktorí nie sú utečencami, ale utekajú pred vážnym bezpráviom v krajine pôvodu, ktoré môže mať podobu všeobecného násillia v rámci ozbrojeného konfliktu, alebo môže spočívať vo výkone trestu smrti, mučení, krutom, neľudskom a ponižujúcom zaobchádzaní alebo potrestaní. Na Slovensku poskytujeme doplnkovú ochranu najmä ľuďom, ktorí prichádzajú z krajín, kde prebieha vojna alebo ozbrojený konflikt; v súčasnosti najmä ľuďom zo Sýrie, Afganistanu a Jemenu. Najviac cudzincov s poskytnutou doplnkovou ochranou žijúcich na Slovensku pochádza z Afganistanu.

Migrácia je presun jednotlivcov alebo skupín ľudí z jedného geografického miesta na iné. Ľudia môžu migrovať v rámci jednej krajiny (hovoríme o **vnútornej migrácii**), alebo môžu migrovať až za hranice svojej krajiny pôvodu (vtedy ide o tzv. **zahraničnú migráciu**). Migrácia je obvykle spojená s dočasnou alebo trvalou zmenou pobytu. Pojem **migrant** označuje všetkých ľudí, ktorí migrujú bez ohľadu na okolnosti a motiváciu. Veľká časť ľudí v súčasnosti migruje dobrovoľne, rozhodnú sa v novej krajine pracovať, podnikáť, študovať, alebo odchádzajú za svojimi príbuznými, ktorí žijú v zahraničí. V tomto prípade hovoríme o **dobrovoľnej migrácii**. Časť migrantov však v súčasnosti tvoria ľudia, ktorí opúšťajú svoju domovskú krajinu nedobrovoľne. Odchádzajú kvôli vojne, vážnemu bezpráviu, prírodným katastrofám, porušovaniu ľudských práv, alebo preto, že im hrozí prenasledovanie. Takúto migráciu označujeme ako **nedobrovoľná alebo nútená migrácia**.^[13]

Dôvody odchodu (“push” faktory) sú tie dôvody, ktoré utečencov nútia migrovať a opustiť krajinu svojho pôvodu. Ide najmä o vojny, ozbrojené konflikty a zlú bezpečnostnú situáciu, porušovanie základných ľudských práv, závažné formy diskriminácie a iné formy prenasledovania. Medzi push faktory nútenej migrácie patria aj chudoba, humanitárna kríza, prírodné katastrofy či zlé životné podmienky - tieto dôvody však nie sú dôvodmi pre poskytnutie medzinárodnej ochrany.

Integrácia utečencov je dynamický a mnohostranný obojsmerný proces, ktorý si vyžaduje úsilie všetkých zúčastnených strán, vrátane pripravenosti zo strany utečencov prispôbiť sa hostiteľskej spoločnosti bez toho, aby sa museli vzdať svojej vlastnej kultúrnej identity, a zodpovedajúcej pripravenosti hostiteľských komunit a verejných inštitúcií na prijímanie utečencov a uspokojovanie potrieb rôznorodej populácie. Proces integrácie je zložitý a postupný a zahŕňa odlišné, ale navzájom súvisiace právne, ekonomické, sociálne a kultúrne dimenzie, ktoré sú všetky dôležité pre schopnosť utečencov úspešne sa integrovať ako plne zahrnutí členovia hostiteľskej spoločnosti.^[14]

Migračné trasy sú trasy, ktorými utečenci, ale aj iní migranti, najčastejšie prichádzajú do Európy. Vo všeobecnosti rozlišujeme tri trasy príchodu do Európy: 1) západná (cez Maroko do Španielska); 2) stredná (z Líbye do Talianska cez Stredozemné more); 3) východná (cez Turecko, Grécko, balkánske krajiny do Maďarska, príp. na Ukrajinu a odtiaľ na Slovensko či do Poľska). Týmito trasami prichádzajú väčšinou utečenci neoficiálne, teda prostredníctvom prevádzáčov. Všetky tieto trasy a spôsoby prepravy sú nebezpečné, veľa ľudí príde o život predovšetkým pri snahách o preplavenie sa cez Stredozemné more na nevhodných a preplnených plavidlách.

[13] Zdroj: CVEK - Manuál Rozumne o migrácii:
http://cvek.sk/wp-content/uploads/2016/02/Manuál_Rozumne-o-migracii_finalna-verzia.pdf

[14] Zdroj: UNHCR - Vysoký komisár OSN pre utečencov:
https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/integration_discussion_paper_July_2014_EN.pdf

Prevádzáčstvo migrantov je skutočne globálnym problémom, ktorý ovplyvňuje veľké množstvo krajín pôvodu, tranzitu aj destinácie. Prevádzачi pašujú migrantov cez hranice a medzi kontinentmi. Posúdenie skutočnej veľkosti tohto trestného činu je zložitá záležitosť vzhľadom na jeho ilegálnu povahu a ťažkosti s identifikáciou prípadov. Prevádzачi využívajú veľký počet migrantov, ktorí sú ochotní riskovať pri hľadaní bezpečnejšieho a lepšieho života, keď nemajú prístup k legálnym migračným cestám. Pašovaní migranti sú často obeťami zneužívania a vykorisťovania. Ich bezpečnosť a dokonca aj životy sú často ohrozené: môžu sa udusiť v kontajneroch, zahynúť v púšti alebo sa utopiť na mori, pričom ich pašujú zločinci hľadajúci zisk, ktorí s nimi zaobchádzajú ako s tovarom.[15]

Multikulturalizmus predstavuje existenciu mnohých kultúr vedľa seba. V dnešnom globalizovanom svete kultúra na Slovensku neexistuje izolovane, ale stretáva sa s inými kultúrami a má mnoho podôb. Našu kultúru tvoria obyvatelia rozličných národností, náboženstiev, politických presvedčení. Popri Slovákoch ju rozvíjajú Maďari, Rómovia, Česi, Rusíni/Ukrajinci, Poliaci, Nemci, ale ovplyvňujú ju i prisťahovalci, utečenci a cudzinci dlhodobo žijúci na Slovensku. Multikulturalizmus sa orientuje hlavne na spolužitie väčšiny s menšinou, podporu a akceptovanie rôznorodosti, starostlivosť o „druhú“ kultúru, ľudskú i občiansku znášanlivosť, vzájomnú úctu i dobré medziľudské vzťahy, toleranciu, rešpekt, empatiu, participáciu a spoluprácu.[16]

Kultúrny mediátor/Kultúrna mediátorka sú predstavitelia imigrantských komunít, ktorí svojou činnosťou vytvárajú most medzi majoritou a miestnou komunitou, priamo pomáhajú svojim krajanom pri prvých krokoch na Slovensku, vysvetľujú rozdiely a kultúrne špecifiká, sprostredkujú dôležité praktické informácie komunitám migrantov, pôsobia ako tlmočníci, pričom však netlmočia len slová, ale aj ich význam a myšlienky vytvorené v jazyku, ktorý ovplyvnila iná kultúra. Pri komunikácii s utečencami ozrejmuje kultúrne špecifiká, vysvetľujú zvyky, či upozorňujú na prvky slušného správania, interpretujú pozdravy a znaky vďaky či dôvery. Kultúrne rozdiely sú v oslovovaní, formulovaní žiadostí, pokynov, kritiky, až po rozdiely v myslení či vedení rozhovoru.[17]

Zlúčenie s rodinou: právo na ochranu rodinného života je základným právom každého človeka. Pre ľudí v situácii utečenectva je najdôležitejšie, aby aj ich blízki boli v bezpečí, a aby sa opätovne všetci stretli. Podľa Zákona o azyle je možné aj udelenie azylu z dôvodu zlúčenia rodiny. Takýto azyl Migračný úrad udelí manželovi azylanta, ak manželstvo trvá a trvalo aj v čase, keď azylant odišiel z krajiny pôvodu, slobodným deťom azylanta, alebo rodičom slobodného azylanta mladšieho ako 18 rokov. Podobne to platí v prípade poskytnutia doplnkovej ochrany na účel zlúčenia rodiny. V praxi je zlúčenie rodiny väčšinou náročný a dlhotrvajúci proces, ktorý komplikujú mnohé byrokratické a právne prekážky, ako aj jeho finančná náročnosť.

Znevýhodnenie - tento pojem chápe znevýhodnené skupiny obyvateľstva ako marginalizované, na okraj spoločnosti vytláčané skupiny ľudí, často vystavené sociálnej a kultúrnej izolácii a rôznym formám diskriminácie. Mnohí znevýhodnení ľudia sa ocitajú bez prístupu k informáciám, trhu práce, vzdelaniu a kultúre a bez celkovej účasti v rozhodovaní o spoločenských procesoch. V najširšom slova zmysle sem patria zdravotne postihnutí občania, rómske komunity žijúce v osadách alebo na mestskej periférii, deti a mládež, starší ľudia, utečenci, bezdomovci, nezamestnaní a ďalší ľudia ohrození chudobou a sociálnym vylúčením, atď. Tieto skupiny sú často odkázané na pomoc a dobrú vôľu štátu. Ide v podstate o tých najviac ohrozených a najbezbrannejších. Špeciálnym prípadom znevýhodnených skupín sú niektoré skupiny detí, žien a vo všeobecnejšej rovine sa k nim viažuca téma rodovej problematiky a rodovej integrácie.[18]

[15] Zdroj: UNODC - Úrad OSN pre drogy a kriminalitu: <https://www.unodc.org/toc/en/crimes/migrant-smuggling.html>

[16] Zdroj: European Youth Portal - Európsky portál mládeže: https://europa.eu/youth/sk/article/43/3833_sk

[17] Definíciu sme vytvorili z informácií dostupných na webových stránkach IOM - Medzinárodná organizácia pre migráciu (<https://www.iom.sk/>), a Tetras Translations (<https://www.tetras.sk/tlmočník-ako-kultúrny-mediátor/>)

[18] PhDr. Jana Tholtová, PaedDr. Tatiana Gandelová, PaedDr. Marcela Skočíková, PhD.: Sociálna znevýhodnenosť. Dostupné online na: shorturl.at/dolTY

Zraniteľnosť je pojem, ktorý - v kontexte postavenia utečencov a cudzincov - pozná aj Zákon o azyle a Zákon o pobyte cudzincov.[19] Medzi zraniteľné osoby Zákon o azyle zaraďuje “maloleté osoby, zdravotne postihnuté osoby, staršie osoby, tehotné ženy, osamelých rodičov s maloletými deťmi, obeť obchodovania s ľuďmi, osoby so závažným ochorením, osoby s duševnou poruchou a osoby, ktoré boli podrobené mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám psychického násillia, fyzického násillia alebo sexuálneho násillia”. Podľa Zákona o pobyte cudzincov “zraniteľnou osobou je najmä maloletá osoba, osoba so zdravotným postihnutím, obeť obchodovania s ľuďmi, osoba staršia ako 65 rokov, tehotná žena, slobodný rodič s maloletým dieťaťom a osoba, ktorá bola vystavená mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia; v odôvodnených prípadoch možno za staršiu osobu považovať aj osobu mladšiu ako 65 rokov”. Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch radí medzi zraniteľné osoby “osoby, ktorým bol udelený azyl alebo doplnková ochrana”.

Nenávistný trestný čin (tzv. “hate crime”) je akýkoľvek trestný čin, definovaný v Trestnom zákone, spáchaný z osobitného motívu, ktorým je nenávisť voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie.[20]

Ide najmä o fyzické útoky voči osobe či skupine osôb, slovné útoky či útoky na majetok. Poznáme aj protiprávne prejavy nenávisti na internete, ktoré môžu mať podobu komentára, fotky, obrázka, videa, či infografiky, ktorých obsah hanobí, zosmiešňuje alebo uráža skupinu alebo jednotlivca pre jeho rasu, národnosť, etnicitu, náboženstvo, politické presvedčenie, sexuálnu orientáciu; alebo popiera, spochybňuje alebo ospravedlňuje holokaust a zločinecké režimy; alebo propaguje skupiny alebo ideológie, ktoré hlásajú nenávisť.[21]

Tolerancia - vyjadruje znášavlivý, ústretový vzťah k odlišnosti, k inakosti, k iným – k jednotlivcom, národom či národnostiam, k rozličným skupinám odlišujúcim sa náboženstvom, svetonázorom, kultúrou, zvykmi, tradíciami, hodnotami, životným štýlom a pod. Tolerancia má veľký význam pre spolunažívanie ľudí s rozdielnymi identitami a charakteristikami. Znášavlivosť a ústretovosť voči inakosti neznamená, že ten, kto prejavuje takúto ústretovosť, musí sám vyznávať a uplatňovať názory, hodnoty, tradície a spôsob života iných. Tolerancia znamená, že ten, kto ju prejavuje, dáva najavo súhlas s uplatňovaním práva iných ľudí na to, aby svoje názory, hodnoty, tradície, vierovyznanie a životný štýl vyznávali, dodržiavali a praktizovali v tej istej miere, v akej sú vyznávané, dodržiavané a praktizované tými, ktorí svoj znášavlivý vzťah prejavujú. Ide o širšie nastavenie na vzájomnú empatiu, o zmysel pre pochopenie odlišnosti, o snahu udržať a zachovať túto odlišnosť v rámci pokojného spolunažívania v základných univerzálnych kategóriách mieru, slobody, spravodlivosti a nenásillia. Tolerancia, ako model správania, môže dlhodobo existovať iba vtedy, keď ľudia prejavujú schopnosť vnímať situáciu optikou iných, keď sa dokážu vžiť do postavenia a citov iných.[22]

Inakosť alebo inosť či odlišnosť je vlastnosť toho, čo je odlišné, iné.[23] Utečenci sú iní ako majoritná populácia na Slovensku. Odlišuje ich jazyk, kultúra, ktorú si so sebou priniesli, spôsob obliekania, zvyky, náboženstvo, často aj farba pleti či iná vizuálna odlišnosť. Často vieme na prvý pohľad rozpoznať, že niekto je “iný” ako sme my. Inakosť môže byť niektorými ľuďmi vnímaná pozitívne, ako obohacujúca, zaujímavá, nová, prinášajúca nové podnety. Inými ľuďmi môže byť však vnímaná negatívne, prinášajúca strach z neznámeho, obavy z dôsledkov pre náš spôsob života či naše hodnoty. O inakosti je potrebné hovoriť, aby sa nedémonizovala, ale skôr poznávala. Inakosť môže byť veľmi pozitívna pre progres v spoločnosti, pretože prináša so sebou iný pohľad na veci a na život, rozširuje obzory, pomáha

[19] Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

[20] Ustanovenie § 140 písm. e) Trestného zákona

[21] Zdroj: Človek v ohrození: <https://nenavistnyskutok.sk>

[22] Zdroj: Inštitút pre verejné otázky: <https://spolunazivanie.sk>

[23] Zdroj: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Inakost>

nám chápať svet, učiť sa byť tolerantný a otvorený. V kontexte Slovenska hovoríme, okrem utečencov a cudzincov, o inakosti najmä v súvislosti s LGBTI osobami.

Islamofóbia je termín používaný na označenie iracionálneho nepriateľstva, strachu alebo nenávisti voči islamu, moslimom a islamskej kultúre, a aktívnej diskriminácie týchto skupín alebo jednotlivcov v nich. Islamofóbia sa dnes v Európe prejavuje prostredníctvom individuálnych postojov a správania jednotlivcov, ako aj politik a postupov organizácií a inštitúcií. Príklady zahŕňajú napr. fyzické alebo slovné útoky na majetok, miesta bohoslužieb a na ľudí - najmä tých, ktorí prejavujú viditeľný prejav svojej náboženskej identity, ako sú ženy nosiace hidžáb, alebo nikáb;[24] verbálne alebo online vyhrážky násilím, hanobením a zneužívaním, politiky alebo právne predpisy, ktoré sa nepriamo zameriavajú alebo neprimerane ovplyvňujú moslimov a neprimerane obmedzujú ich slobodu náboženského vyznania, napríklad zákazy nosenia viditeľných náboženských a kultúrnych symbolov; diskriminácia vo vzdelávaní, zamestnávaní, bývaní alebo prístupe k tovaru a službám; verejné vyhlásenia niektorých novinárov a politikov, ktoré stigmatizujú moslimov ako skupinu a neberú do úvahy ich pozitívny prínos pre komunity a krajiny, v ktorých žijú. Treba však poznamenať, že používanie termínu islamofóbia je fenomén relatívne nedávny a napriek známkam toho, že existuje, zostáva sporné, čo presne definuje protimoslimské alebo antiislamské konanie alebo správanie.[25] Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Rada Európy a UNESCO v Manuáli pre pedagógov[26] používajú pojem "intolerancia a diskriminácia voči moslimom".[27]

Nové menšiny - ide o komunity, ktoré začínajú postupne vznikáť na Slovensku v dôsledku migrácie. Môžu to byť komunity cudzincov, ktoré pochádzajú z tej istej krajiny, prípadne majú rovnaké náboženstvo, jazyk či iný spoločný definičný prvok. Oficiálne tieto skupiny nie sú zákonom nijako definované a ani formálne podporované. Do budúcnosti je možné predpokladať, že pri zvýšení počtu ľudí prichádzajúcich z nejakej krajiny a vytvorení zastupiteľských inštitúcií, ktoré môžu tieto skupiny reprezentovať, dôjde aj k požiadavke, aby boli uznané ako oficiálna národnostná menšina - napríklad Vietnamci. V prípade ľudí prichádzajúcich zo Srbska, či Ukrajiny, ide o skupiny, ktoré na Slovensku už dlhodobo sú uznané ako národnostné menšiny, tie sa môžu postupne stávať súčasťou tejto širšej komunity žijúcej na Slovensku dlhodobejšie.[28]

Pochopenie uvedených pojmov si žiaci/čky môžu osvojiť v diskusii. Každý z týchto pojmov sa odráža v diskusiách navrhnutých v príručke.

[24] Hidžáb je v Európe najrozšírenejšia forma zahalenia Moslimských žien. Ide o šatku zakrývajúcu vlasy, ramena, dekolt a šiju. Nikáb je závoj, ktorý v tvári zahaľuje všetko okrem očí. Nikáb sa typicky nosí v Saudskej Arábii, Katare a Ománe, a má najčastejšie čiernu farbu. Burka je najextrémnejšia forma zahalenia, pričom ide o jeden kus oblečenia, ktorý okrem vlasov a tváre zahaľuje celé telo. Jej nositeľka pozoruje okolitý svet iba cez hustú mriežku okolo očí. Burka sa nosí prevažne v Afganistane, Pakistane, Bangladéši a v Spojených arabských emirátoch. (zdroj: <https://svetobeznik.info/burka-hidzab-nikab-poznate-rozdil/>)

[25] Zdroj: Nadácia otvorenej spoločnosti:

<https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/islamophobia-europe>

[26] Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims. Addressing Islamophobia Through Education. Zdroj: <https://www.osce.org/odihr/84495>

[27] Tento pojem zahŕňa diskriminačné postoje a správanie k jednotlivcom, skupinám alebo majetku, ktoré sú považované za Moslimov alebo sú spojené s Moslimami alebo Islamom. Môžu sa prejavovať v rôznych formách od systémovej po individuálnu úroveň. Patria sem znevažujúce poznámky a nenávisť vo verejnom diškurze a priama alebo nepriama diskriminácia a nepriateľské správanie, ako sú fyzické útoky a verbálna agresia. Prejav intolierancie a diskriminácie voči Moslimom je potrebné chápať v kontexte konkrétnej spoločnosti, v ktorej sa vyskytujú. Malo by sa pamätať najmä na to, že intolierancia a diskriminácia Moslimov sú často úzko spojené s inými formami diskriminácie a môžu sa prekrývať s antiimigrantskými náladami, xenofóbiou, rasizmom alebo predpojatou pohlaví. To môže znásobiť typy diskriminácie, ktorej čelia niektorí jednotlivci.

[28] Zdroj: Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK); definícia nám bola poskytnutá riaditeľkou CVEKu emailom zo dňa 18.11.2020

Ďalšie zdroje:

Definície ďalších dôležitých a súvisiacich pojmov, ako napr. ľudské práva, rasizmus, solidarita, rovnosť, otvorená spoločnosť, nacionalizmus, etnicita, extrémizmus, humanizmus, atď. nájdete [TU](#).

Pokiaľ ide o ďalšie priblíženie a vysvetlenie pojmov súvisiacich s migráciou a azylom, odporúčame Vám prejsť si e-learning "Dajme šancu utečencom" zverejnený na stránke Ligy za ľudské práva [TU](#).

Zaujímavé animované videá, využiteľné aj na hodinách so žiakmi, ktoré deťom priblížia Kto je migrant?, Kto je utečenec?, Kto je žiadateľ o azyl?, Kto je vnútorne vysídlená osoba?, Odkiaľ utečenci prichádzajú?, Kam utečenci idú?, Kto pomáha utečencom? a Aké sú práva utečencov, ktoré vypracoval Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), nájdete [TU](#).

Vysvetlenie pojmov o migrácii nájdete aj na stránke Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) [TU](#).

Užitočná pre Vás môže byť aj staršia [Príručka pre učiteľov 'Nielen čísla' - učebná pomôcka o migrácii a azyle v Európe](#) (IOM/ UNHCR, 2009).

Odkazy na videá

- [Naima](#)
- [Faisal](#)
- [Khadra \(cesta\)](#)
- [Khadra \(rodina\)](#)
- [Khadra \(Biela vrana\)](#)
- [Abdi \(jazyk\)](#)
- [Abdi \(integrácia\)](#)
- [Hamza \(kamaráti\)](#)

Ilustrácia z Mohammedovho príbehu v komikse Uletenci

© Liga za ľudské práva
prvé vydanie 2020